

Mark- och miljödomstolar

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2009/10:215 Mark- och miljödomstolar samt sex motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen.

I propositionen lämnas bl.a. förslag till lag om mark- och miljödomstolar samt till de följdändringar som behöver göras i andra lagstiftningar för att genomföra den föreslagna omorganisationen.

Miljömålen, målen enligt plan- och bygglagen och fastighetsmålen har sinsemellan många likheter. I syfte att förenkla, samordna och effektivisera handläggningen och domstolsprövningen av dessa mål föreslås att det ska bildas fem nya domstolar. Till de nya domstolarna ska föras de mål som enligt nuvarande ordning handläggs i miljödomstol, huvuddelen av de mål enligt plan- och bygglagen som enligt nuvarande ordning handläggs i förvaltningsrätt och hos regeringen samt huvuddelen av de mål som enligt nuvarande ordning handläggs i fastighetsdomstol. De nya domstolarna ska benämnas mark- och miljödomstolar. De mål som handläggs i mark- och miljödomstolarna ska överklagas till den nuvarande Miljööverdomstolen. Till följd av reformen föreslås den domstolen byta namn till Mark- och miljööverdomstolen.

Enligt regeringens bedömning bör de nya mark- och miljödomstolarna vara belägna på de orter där de nuvarande miljödomstolarna ligger. Domkretsarna bör i stor utsträckning följa de nuvarande miljödomstolarnas domkretsar men bör vila på en administrativ indelningsgrund, dvs. med en indelning i län och kommun.

I propositionen föreslås, som nämnts ovan, en ny lag om mark- och miljödomstolar, bl.a. med regler om forum och domstolarnas sammansättning. När det gäller handläggningen innebär förslaget att rättegångsbalkens regler som utgångspunkt ska gälla för de mål där mark- och miljödomstol utgör första instans, medan bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) som utgångspunkt ska gälla i de mål som har överklagats till en mark- och miljödomstol. Därutöver föreslås regler om prejudikatbildningen för de mål som ska handläggas i mark- och miljödomstolarna.

Utskottet, som inte gör någon annan bedömning än regeringen, tillstyrker propositionen och avstyrker motionsyrkandena.

Ändringarna föreslås i huvudsak träda i kraft den 2 maj 2011.

I ärendet finns fyra reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Propositionens huvudsakliga innehåll	9
Utskottets överväganden	13
Lag om mark- och miljödomstolar	13
En begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser	18
Talerätt för miljöorganisationer	21
Miljökvalitetsnormer för vatten	22
Övriga lagförslag	24
Reservationer	25
1. Lag om mark- och miljödomstolar, punkt 1 (mp)	25
2. En begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser, punkt 2 (mp)	26
3. Talerätt för miljöorganisationer, punkt 3 (mp)	26
4. Miljökvalitetsnormer för vatten, punkt 4 (mp)	27
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	28
Propositionen	28
Följdmotionen	29
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	30
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets förslag	99
<i>Bilaga 4</i>	
Civilutskottets yttrande	100

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lag om mark- och miljödomstolar

Riksdagen antar regeringens förslag 1 i bilaga 2 till lag om mark- och miljödomstolar utom såvitt avser 1 kap. 3 §, 2 kap. 3 §, 3 kap. 1 § och 5 kap. 2 § med det tillägget att lagförslaget tillförs en paragraf 2 kap. 3 § vars lydelse framgår av bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:215 i denna del och avslår motion 2009/10:Ju15 yrkandena 5 och 6.

Reservation 1 (mp)

2. En begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser

Riksdagen godtar regeringens förslag såvitt avser bestämmelsen om en begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:215 i denna del och avslår motion 2009/10:Ju15 yrkande 1.

Reservation 2 (mp)

3. Talerätt för miljöorganisationer

Riksdagen avslår motion 2009/10:Ju15 yrkande 2.

Reservation 3 (mp)

4. Miljö kvalitetsnormer för vatten

Riksdagen avslår motion 2009/10:Ju15 yrkandena 3 och 4.

Reservation 4 (mp)

5. Övriga lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i jordabalken,
3. lag om ändring i miljöbalken,
4. lag om ändring i lagen (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929,
5. lag om ändring i lagen (1933:269) om ägofred, dock med den ändringen att ”ägofredslagen (1933:269)” i rubriken och i ingressen ska ersättas med ”lagen (1933:269) om ägofred”,
6. lag om ändring i lagen (1945:119) om stängselskyldighet för järnväg m.m., dock med den ändringen att ordet ”stängselskydd” i rubriken och i ingressen ska ersättas med ordet ”stängselskyldighet”,
7. lag om ändring i lagen (1957:390) om fiskearrenden,
8. lag om ändring i lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m.,

9. lag om upphävande av lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål,
 10. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
 11. lag om ändring i väglagen (1971:948),
 12. lag om ändring i expropriationslagen (1972:719),
 13. lag om ändring i lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag,
 14. lag om ändring i anläggningslagen (1973:1149),
 15. lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter,
 16. lag om ändring i lagen (1976:997) om vattenförbund,
 17. lag om ändring i bostadsförvaltningslagen (1977:792),
 18. lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar,
 19. lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230),
 20. lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429),
 21. lag om ändring i lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter,
 22. lag om ändring i lagen (1987:11) om exploateringssamverkan,
 23. lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.,
 24. lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m., dock med den ändringen att det efter ordet ”kulturminnen” i rubriken och i ingressen ska läggas till ”m.m.”
 25. lag om ändring i minerallagen (1991:45),
 26. lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614),
 27. lag om ändring i ellagen (1997:857),
 28. lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken,
 29. lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet,
 30. lag om ändring i lagen (1998:813) om införande av lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet,
 31. lag om ändring i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor,
 32. lag om ändring i lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,
 33. lag om ändring i lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter,
 34. lag om ändring i naturgaslagen (2005:403),
 35. lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk,
 36. lag om ändring i lagen (2009:1326) om ändring i miljöbalken,
 37. lag om ändring i lagen (2010:000) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:215 i denna del.

Stockholm den 3 juni 2010

På justitieutskottets vägnar

Thomas Bodström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Bodström (s), Inger Davidson (kd), Krister Hammarbergh (m), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Inge Garstedt (m), Christer Adelsbo (s), Kerstin Haglö (s), Mehmet Kaplan (mp), Anders Hansson (m), Maryam Yazdanfar (s), Andreas Norlén (m), Kjell Eldensjö (kd), Cecilia Magnusson (m) och Helena Bargholtz (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

PBL-kommittén fick 2002 i uppdrag att se över bl.a. instansordningsfrågan för samtliga ärenden enligt plan- och bygglagen (1987:10). Sedan PBL-kommittén i betänkandet Kortare instanskedja och ökad samordning – Alternativ för plan- och bygglagens prövningsorganisation (SOU 2004:40) och Miljöbalkskommittén i betänkandet Alternativ för miljöbalkens prövningsorganisation (SOU 2004:38) redovisat sina gemensamma överväganden om den framtida instansordningen för överklagade bygglovsärenden enligt plan- och bygglagen föreslog PBL-kommittén i slutbetänkandet Får jag lov? Om planering och byggande (SOU 2005:77) en ny ordning för överprövning av ärenden enligt plan och bygglagen. Kommittén föreslog att överprövningen av planärenden enligt plan- och bygglagen, med undantag för ingripande med stöd av 12 kap. och vissa beslut som är av betydelse för försvaret, skulle flyttas från regeringen till miljödomstolarna och att övriga ärenden enligt plan- och bygglagen, med undantag för de ärenden som kunde bli föremål för s.k. laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900), fortsättningsvis överprövas i länsstyrelserna och – efter ett överklagande – vid miljödomstolarna. Förslaget fick stort stöd av remissinstanserna. I propositionen Ny instansordning för PBL-ärenden (prop. 2006/07:98) föreslog regeringen att riksdagen skulle godkänna en inriktning för det fortsatta arbetet med en ny instansordning för PBL-ärenden i enlighet med vad PBL-kommittén föreslagit. Riksdagen antog förslaget den 1 juni 2007 (bet. 2006/07:CU31, rskr. 2006/07:191).

Miljöbalkskommittén fick 2003 i uppdrag att utreda frågan om tillståndsprövning enligt miljöbalken borde inledas direkt hos miljödomstol eller om domstolen skulle pröva tillståndsfrågan först efter överklagande av en förvaltningsmyndighets beslut. I slutbetänkandet Miljöbalken; miljö kvalitetsnormer, miljöorganisationerna i miljöprocessen och avgifter (SOU 2005:59) förordade kommittén att mål om vattenverksamheter och alla typer av miljöfarliga verksamheter skulle tillståndsprövas vid en förvaltningsmyndighet som första instans. En prövningsorganisation som innebar att mål om miljöfarliga s.k. A-verksamheter och vattenverksamheter skulle prövas av länsstyrelse som första instans fick stöd av en majoritet av remissinstanserna. I det tidigare delbetänkandet Alternativ för miljöbalkens prövningsorganisation (SOU 2004:38) förordade Miljöbalkskommittén att antalet myndigheter som prövar mål om A-verksamheter och vattenverksamheter borde begränsas till ett litet antal, företrädesvis 1–5 stycken.

Regeringen beslutade vid sitt sammanträde den 20 juni 2007 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda och föreslå bl.a. de organisations- och författningsändringar som behövdes för en ändrad instansordning för vissa mål och ärenden enligt plan- och bygglagen och

miljöbalken (dir. 2007:94). Utredningen antog namnet Miljöprocessutredningen. I december 2007 lämnade utredningen delbetänkandet En ny instansordning för mål enligt plan- och bygglagen (SOU 2007:111). I mars 2008 lämnade utredningen delbetänkandet Miljödomstolarna – domkretsar, lokalisering och handläggningsregler (SOU 2008:31). Betänkandena har remissbehandlats. Remissvaren finns tillgängliga i Miljödepartementet (dnr M2008/1874/R). I januari 2009 lämnade utredningen sitt huvudbetänkande Miljöprocessen (SOU 2009:10). Betänkandet har remissbehandlats. Remissvaren finns tillgängliga i Miljödepartementet (dnr M2009/524/R).

Med utgångspunkt i förslagen i Miljöprocessutredningens betänkanden utarbetade Justitiedepartementet ett utkast till lagrådsremiss avseende en begränsad del av de förslag som Miljöprocessutredningen hade lämnat. Utkastet till lagrådsremiss, som remitterades den 15 januari 2010, omfattade förslag till en ny lag om miljödomstolar med regler om bl.a. miljödomstolarnas sammansättning och förfarandet i domstolarna. Remissinstanserna inbjöds också att lämna synpunkter på frågan om domstolarnas namn. Remissvaren finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2010/374/DOM).

I propositionen behandlas förslagen i Miljöprocessutredningens betänkanden och i det remitterade remissutkastet. Förslagen rör huvudsakligen förändringar i plan- och bygglagen (2010:000), miljöbalken och fastighetsbildningslagen (1970:988). Dessutom föreslås en ny lag om mark- och miljödomstolar. Förslagen föranleder också konsekvensändringar i ett stort antal lagar.

Regeringen beslutade den 4 mars 2010 att begära in Lagrådets yttrande över lagförslagen (förutom förslag till ändring i lagen (2010:000) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor och lag om ändring i lagen (2010:000) om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)). Lagrådet har haft synpunkter på några enskildheter i lagförslagen. Regeringen har i ett avseende gjort en annan bedömning än Lagrådet (se avsnitt 13.2.3 i propositionen) men har i övrigt anpassat förslagen efter Lagrådets synpunkter.

Efter Lagrådets granskning har det uppmärksammats att det med anledning av att miljödomstolarna ersätts med nya mark- och miljödomstolar behöver göras en konsekvensändring i lagen (2010:000) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Propositionen innehåller därför ett sådant förslag.

I förhållande till lagrådsremissen har också vissa ändringar av väsentligen redaktionell karaktär gjorts.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

En motion har väckts med anledning av propositionen.

Civilutskottet har yttrat sig i ärendet i den del som gäller en begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser jämte motionen i denna del (mot. 2009/10:Ju15, yrkande 1). Yttrandet återges i bilaga 4.

De av regeringen föreslagna bestämmelserna i 1 kap. 3 §, 3 kap. 1 § och 5 kap. 2 § lagen om mark- och miljödomstolar har, för att uppnå lagtekniskt samordning, överlämnats till civilutskottet. Även regeringens förslag till ändring i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kändanden att ställa säkerhet för rättegångskostnader, lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:000) och lag om ändring i lagen (2010:000) om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988) har av samma skäl överlämnats till civilutskottet. Nämda lagförslag kommer att beredas tillsammans med proposition 2009/10:170 En enklare plan- och bygglag.

Behandlingen av regeringens förslag till 2 kap. 3 § lag om mark- och miljödomstolar och lagförslag om ändring i lagen om utnämning av ordinarie domare har av lagtekniska skäl beslutats bli samordnade med behandlingen av regeringens proposition 2009/10:181 Utnämning av ordinarie domare (bet. 2009/10:JuU24 Uppskov till 2010/11 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden). I avvaktan på att regeringens förslag om utnämning av ordinarie domare tas upp lägger utskottet fram ett eget förslag till 2 kap. 3 § lag om mark- och miljödomstolar (se bilaga 3).

Propositionens huvudsakliga innehåll

En begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser

I propositionen föreslås att den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser endast ska pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet.

Prövning av ansökningsmål

Regeringen bedömer att prövningen i första instans av en ansökan om tillstånd till en stor miljöfarlig verksamhet, s.k. A-verksamhet, eller vattenverksamhet tills vidare bör ske hos domstol.

Regeringen bedömer även att prövningen av ansökan om tillstånd till mindre miljöfarliga verksamheter, s.k. B-verksamheter, bör koncentreras till färre länsstyrelser än i dag. En sådan koncentration bör ske till miljöprövningsdelegationerna vid länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Skåne, Västra Götalands, Dalarnas, Västernorrlands och Norrbottens län.

Nya mark- och miljödomstolar

I propositionen lämnas förslag till en lag om mark- och miljödomstolar. Förslaget innebär att befintliga processuella regler i miljöbalken och i lagen om domstolar i fastighetsmål överförs till den nu föreslagna lagen om mark- och miljödomstolar.

Genom den föreslagna ändringen läggs fastighetsdomstolarna och miljödomstolarna samman och blir mark- och miljödomstolar. Till de nya domstolarna ska föras de mål som enligt nuvarande ordning handläggs i miljödomstol, huvuddelen av de mål enligt den nu gällande plan- och bygglagen (1987:10) som enligt gällande ordning handläggs i allmän förvaltningsrätt och hos regeringen samt huvuddelen av de mål som enligt nuvarande ordning handläggs i fastighetsdomstol. De arrendemål enligt jordabalken och lagen (1957:390) om fiskearrenden som för närvarande handläggs i fastighetsdomstol ska i fortsättningen handläggas av tingsrätt. Även beslut i arrendetvister som överklagas från arrendenämnden ska också i fortsättningen prövas av den hovrätt inom vars domkrets arrendenämnden är belägen.

Lokalisering och indelning i domsområden

I propositionen föreslår regeringen att fem mark- och miljödomstolar inrättas. Genom lagen om mark- och miljödomstolar bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som ska vara mark- och miljödomstolar. I propositionen gör regeringen bedömningen att mark- och miljödomstolarna bör lokaliseras till de orter där miljödomstolarna för närvarande finns, dvs. Stockholm (Nacka), Umeå, Östersund, Växjö och Vänersborg. De mål som handläggs i mark- och miljödomstolarna ska överklagas till den nuvarande Miljööverdomstolen, som föreslås byta namn till Mark- och miljööverdomstolen.

Mark- och miljödomstolarnas domsområden bör enligt förslaget anpassas till den administrativa indelningen av landet i län och kommuner. Indelningen efter administrativa gränser ska göras så att den följer nuvarande gränser i så stor utsträckning som möjligt.

Domstolarnas sammansättningsregler

Som huvudregel ska mark- och miljödomstolen i mål där domstolen är första instans bestå av en lagfaren domare, ett tekniskt råd och två särskilda ledamöter vid huvudförhandling och när målen annars avgörs i sak. Den lagfarna domare som ska vara ordförande i det aktuella målet bestämmer, utifrån de frågor som prövas i målet, vilket tekniskt råd och vilka särskilda ledamöter som ska ingå i rätten. Det ska vara möjligt att byta ut en av de särskilda ledamöterna mot en lagfaren domare eller ett tekniskt råd. Rätten ska kunna förstärkas utöver fyra ledamöter med en eller två ledamöter.

I de mål som har överklagats till mark- och miljödomstol ska rätten bestå av en lagfaren domare och ett tekniskt råd när målen avgörs i sak. I de överklagade målen ska det dock också vara möjligt att öka det lagfarna inslaget i rätten, i detta fall genom att byta ut det tekniska rådet mot en lagfaren domare.

Mark- och miljööverdomstolen ska bestå av minst fyra ledamöter av vilka minst tre ska vara lagfarna domare. När tre lagfarna domare har ingått i rätten i mark- och miljödomstolen ska Mark- och miljööverdomstolen dock bestå av minst fyra lagfarna domare. Ett tekniskt råd ska som huvudregel delta i rätten. Fler än fem ledamöter får inte delta i rätten.

Överlämnande av mål mellan mark- och miljödomstolar, m.m.

En mark- och miljödomstol ska under vissa förutsättningar kunna lämna över ett mål eller ärende till en annan mark- och miljödomstol, om det vid den andra mark- och miljödomstolen finns ett mål eller ärende som har nära samband med det förstnämnda målet eller ärendet. En sådan möjlighet ska också finnas om den andra mark- och miljödomstolen tidigare har prövat ett ansökningsmål som avsåg samma verksamhet som det förstnämnda målet eller ärendet. Överlämnandet ska därutöver kunna ske om det annars finns särskilda skäl och det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon part. Ett mål eller ärende ska dock inte kunna överlämnas från en domstol till en annan om den andra domstolen motsätter sig ett överlämnande.

Undersökning på platsen och syn på stället

Om det är lämpligt ska rätten kunna uppdra åt en eller flera ledamöter att göra en undersökning på platsen. Parterna ska ges tillfälle att vara närvarande vid en sådan undersökning. Om resultatet av undersökningen avviker i mer än oväsentlig utsträckning från vad som har framkommit tidigare i målet, ska parterna ges tillfälle att yttra sig över undersökningen för att denna ska kunna läggas till grund för dom eller beslut.

Mark- och miljödomstolen ska hålla syn på stället om det behövs.

Handläggning i mark- och miljödomstolar

För de mål där mark- och miljödomstolarna är första instans ska reglerna om tvistemål i allmän domstol – som finns i rättegångsbalken – tillämpas, om inte annat föreskrivs i lagen om mark- och miljödomstolar eller någon annan lag.

Mål om utdömande av vite ska i mark- och miljödomstolen och i Mark- och miljööverdomstolen handläggas enligt reglerna för mål som har överklagats till mark- och miljödomstol. Ett avgörande av Mark- och miljööverdomstolen i ett sådant mål ska liksom hittills kunna överklagas till Högsta domstolen.

För de mål som inleds i mark- och miljödomstolen genom överklagande ska reglerna i lagen (1996:242) om domstolärenden tillämpas i fråga om förfarandet om inte annat föreskrivs i lagen om mark- och miljödomstolar eller någon annan lag.

Prejudikatbildning

Mark- och miljööverdomstolens avgöranden i mål som inletts genom överklagande till mark- och miljödomstol ska som huvudregel inte kunna överklagas. Mark- och miljööverdomstolen ska i fastighetsmål och mål enligt plan- och bygglagen för frågor av särskilt prejudikatintresse kunna tillåta att avgörandet överklagas till Högsta domstolen genom en s.k. ventil.

Utskottets överväganden

Lag om mark- och miljödomstolar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till lag om mark- och miljödomstolar i nu behandlad del och avslår bl.a. ett motionsyrkande om avslag på regeringens förslag att lagen (1996:242) om domstolsärenden som huvudregel ska tillämpas i mål som har överklagats till mark- och miljödomstol.

Jämför reservation 1 (mp).

Propositionen

Allmänt om lagförslaget

I propositionen lämnas ett förslag på en ny organisation som innebär att mål enligt miljöbalken, mål som enligt nuvarande ordning handläggs i fastighetsdomstol och vissa mål enligt plan- och bygglagen som nu handläggs av allmän förvaltningsdomstol, kommer att handläggas av mark- och miljödomstolar. Regeringen föreslår att befintliga processuella regler i miljöbalken och i lagen om domstolar i fastighetsmål överförs till den nu föreslagna lagen om mark- och miljödomstolar.

Ett mål vid mark- och miljödomstolen kan inledas genom en ansökan om stämning eller en annan ansökan till mark- och miljödomstolen, eller genom att en förvaltningsmyndighets eller en kommuns beslut överklagas till mark- och miljödomstolen (1 kap. 3 §).

Förfarandet i mål som överklagas till mark- och miljödomstol

Regeringen anför att de mål som enligt den nya organisationen ska kunna överklagas från förvaltningsmyndighet till mark- och miljödomstol rör frågor som är viktiga både för enskilda medborgare och för samhället i stort. De överklagade målen kommer att ta en stor del av mark- och miljödomstolarnas resurser i anspråk. Reglerna om förfarandet i dessa mål måste vara såväl effektiva som rättssäkra (s. 159).

Mål enligt miljöbalken som inleds i miljödomstol genom överklagande har sedan balken infördes handlagts enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291). Samma lag har tillämpats för de mål enligt plan- och bygglagen som för närvarande handläggs i allmän förvaltningsdomstol. För de mål som överklagas till fastighetsdomstol enligt fastighetsbildningslagen tillämpas rättegångsbalken. I ytterligare några måltyper som handläggs av

fastighetsdomstol efter överklagande tillämpas rättegångsbalken, nämligen mål enligt 30 § anläggningslagen (1973:1149) och mål enligt 16 kap. mine-rallagen (1991:45).

Regeringen konstaterar att det enligt nuvarande ordning gäller olika processlagar för de olika slag av mål som kommer att kunna överklagas till mark- och miljödomstolarna. De materiella regler som de nya domstolarna kommer att behöva tillämpa är omfattande. En viktig utgångspunkt måste vara att förfarandereglerna ska vara överskådliga och lätta att tillämpa. Samma förfaranderegler bör därför i så stor utsträckning som möjligt gälla för alla de mål som överklagas till mark- och miljödomstol.

Regeringen föreslår att för de mål som inleds i mark- och miljödomstolen genom överklagande ska reglerna i ärendelagen tillämpas i fråga om förfarandet, om inte annat föreskrivs i lagen om mark- och miljödomstolar eller någon annan lag.

Vid handläggningen i miljödomstol och i allmän förvaltningsdomstol av ärenden som överklagats dit har förvaltningsprocesslagen tillämpats. Regler om ombud finns i 48 § förvaltningsprocesslagen. Den bestämmelsen och den praxis som följer av denna paragraf är enligt nuvarande ordning tillämplig på de mål i miljödomstol som har överklagats dit. Enligt vad som framgår i propositionen har ombudsreglerna tillämpats så att miljöorganisationer har tillåtits uppträda som ombud i de överklagade målen när flera sakägariintressen har varit företrädade.

En övergång till ärendelagens förfaranderegler skulle innebära att 47 § ärendelagen i stället kommer att tillämpas. Denna bestämmelse hänvisar i sin tur till regler om ombud i 12 kap. rättegångsbalken. I rättegångsbalken förutsätts ett ombud vara en fysisk person.

Motionen

I motion 2009/10:Ju15 (mp) yrkar motionärerna att riksdagen ska avslå regeringens förslag till 5 kap. 1 § mark- och miljödomstolar (yrkande 5). Regeringen bör även skyndsamt återkomma till riksdagen med ett förslag till ny lydelse av 5 kap. 1 § med innebörden att mål enligt miljöbalken samt plan- och bygglagen som överklagats till mark- och miljödomstol i första hand bör handläggas enligt förvaltningsprocesslagen (yrkande 6). De mål som inleds i mark- och miljödomstolarna genom överklagande ska enligt förslaget i huvudsak handläggas enligt ärendelagen. Dessa mål har tidigare handlagts enligt förvaltningsprocesslagen, och en omfattande praxis har utvecklats kring ordningen. Enligt motionärerna kan ett byte få betydelse för miljöorganisationers rätt att agera rättsligt och därmed för Sveriges åtagande enligt konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor, den s.k. Århuskonventionen.

Motionärerna anför även att den föreslagna lagen om mark- och miljödomstolar inte är effektiv i den bemärkelsen att lagen skulle skapa en effektiv och rättssäker sammanhållen organisation. Vägledande för en förändring på detta område bör i stället vara att reformen ska främja att miljökvalitetsmålen och miljökvalitetsnormer uppfylls. Vidare innehåller förslaget enligt motionärerna sådana oklarheter att det kan ifrågasättas om det är rättssäkert.

Utskottets ställningstagande

Behovet av en översyn

Den nuvarande instansordningen för överprövning av mål och ärenden enligt plan- och bygglagen kan, som regeringen påpekar, ifrågasättas av flera skäl. Det svåröverskådliga systemet för överprövning och de långa instanskedjorna upplevs som ett problem, särskilt ur ett medborgarperspektiv. Många frågor som prövas enligt miljöbalken och plan- och bygglagen är likartade, bl.a. frågor om miljökonsekvensbeskrivningar enligt 6 kap. miljöbalken och riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Samordningen av överprövningen är dock bristfällig. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att en instansordning med färre instanser, som samtidigt är samordnad med prövningen av mål enligt miljöbalken, kan ge effektivare beslutsprocesser där både resurser och kompetens kan användas på ett bättre sätt än enligt den nuvarande ordningen.

Som regeringen påpekar har flertalet fastighetsdomstolar för närvarande ett mycket begränsat målunderlag, vilket innebär svårigheter att åstadkomma tillräcklig specialisering bland de lagfarna domare som handlägger fastighetsmål. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att en koncentration av fastighetsmålen till färre domstolar skulle ge ökade möjligheter till kompetensutveckling för de lagfarna ledamöterna och ge bättre förutsättningar för ett specialiserat beredningsstöd. En samordnad domstolsprövning av fastighetsmålen samt mål och ärenden enligt plan- och bygglagen och miljöbalken ger en mer effektiv användning av resurser och kompetens. En samordning skulle också, som regeringen betonar, öka förutsättningarna för en enhetlig praxis i beslätade frågor, vilket i sin tur kan bidra till en ökad kvalitet i dömandet.

Utskottet välkomnar regeringens förslag till en ny prövningsorganisation för fastighetsmål, miljömål och mål enligt plan- och bygglagen och instämmer i regeringens bedömning att den föreslagna organisationen har förutsättningar för en effektiv ärendehantering med hög kvalitet.

Inrättande av mark- och miljödomstolar

Som regeringen påpekar har miljömålen, målen enligt plan- och bygglagen och fastighetsmålen sinsemellan många likheter. I dag handläggs mål enligt de nämnda lagarna i miljödomstolar, fastighetsdomstolar, allmänna förvaltningsdomstolar och tingsrätter. Ett omfattande utredningsarbete har bedrivits för att nå fram till en kortare instanskedja och en ökad samordning.

Miljömålen och fastighetsmålen har flera beröringspunkter som i sig motiverar ett närmande av verksamheterna till varandra. I båda måltyperna dominerar tekniska inslag och behovet av teknisk sakkunskap. Syn och inhämtande av yttrande från myndigheter förekommer i stor utsträckning, och officialprincipen präglar prövningen i många fall. De frågor som uppkommer i såväl fastighetsmål som miljömål utgår ofta från användning av eller verksamhet på en fastighet, vilket ofta leder till att fastighetsrättsliga bedömningar får betydelse för frågor om t.ex. talerätt och tillståndsprövning (s. 103).

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att en samordning av fastighetsdomstolarnas och miljödomstolarnas verksamheter skulle ge ett förbättrat resursutnyttjande och en högre kvalitet i den dömande verksamheten och ställer därför sig bakom regeringens förslag att fastighetsdomstolarna och miljödomstolarna läggs samman och att mark- och miljödomstolar inrättas i enlighet med regeringens förslag.

Regeringens förslag till lag om mark- och miljödomstolar

Den reform som regeringen nu föreslagit innebär att mål enligt miljöbalken, mål som enligt nuvarande ordning handläggs i fastighetsdomstol och vissa mål enligt plan- och bygglagen som nu handläggs av allmän förvaltningsdomstol, kommer att handläggas i mark- och miljödomstolarna. Regeringen har gjort bedömningen att bl.a. befintliga processuella regler i miljöbalken och i lagen om domstolar i fastighetsmål ska föras över till vad som föreslås bli en ny lag om mark- och miljödomstolar. Utskottet delar regeringens uppfattning att en sådan lösning främjar överskådligheten. Den nya lagen ska således så långt som möjligt samla de processuella bestämmelser som ska tillämpas i de nya mark- och miljödomstolarna. Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag även i denna del. Utskottet återkommer nedan till enskildheter i lagförslaget.

Förfarandet i mål som överklagas till mark- och miljödomstol

En viktig utgångspunkt är enligt utskottet att förfarandereglerna är överskådliga och lätta att tillämpa och att samma förfaranderegler i så stor utsträckning som möjligt bör gälla. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att valet när det gäller förfaranderegler står mellan förvaltningsprocesslagen och ärendelagen. Eftersom mark- och miljödomstolarna föreslås vara inordnade i den allmänna domstolsorganisationen, instämmer

utskottet i regeringens bedömning att det finns en stark presumtion för att välja ärendelagen och att denna presumtion bör brytas bara om starka skäl talar mot den.

Att valet av förvaltningsprocesslagen skulle utgöra ett bevarande av en befintlig ordning är, enligt utskottets uppfattning, ett argument som saknar bärkraft, eftersom tillförandet av olika måltyper ofrånkomligen ändå kommer att leda till stora förändringar i processuellt hänseende för någon eller några av dessa måltyper.

Utskottet instämmer även i den bedömning som regeringen gör att vid en jämförelse mellan förvaltningsprocesslagen och ärendelagen ur ett ändamålsperspektiv framstår ärendelagen som mer lämpad för verksamheten i mark- och miljödomstolarna. Ärendelagen är t.ex. generellt bättre lämpad att hantera dispositiva mål och mål med dispositiva inslag.

Den omständigheten att ärendelagen kommer att gälla för de mål som överklagas till mark- och miljödomstolar innebär, som framgår ovan, att juridiska personer inte kommer att kunna uppträda som ombud.

Som regeringen påpekar kan det med visst fog hävdas att det kan finnas fördelar med att låta miljöorganisationer och andra juridiska personer vara ombud för ett större eller mindre antal berörda sakägarintressen i de överklagade miljömålen. Det finns emellertid också tydliga nackdelar med en sådan ordning, t.ex. när det kommer till bedömningar av lämplighet för uppdraget och ansvar i förhållande till huvudmannen. Miljöorganisationers och andras ombudskompetens bör kunna utnyttjas genom att en fysisk person som är knuten till en sådan organisation i stället uppträder som ombud.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att ärendelagen i fortsättningen ska gälla som utgångspunkt för de mål som kommer att överklagas till mark- och miljödomstolarna. Utskottet avstyrker därmed motion Ju15 även i denna del (yrkande 5 och 6).

Sammanfattande synpunkter

Utskottet tillstyrker sammanfattningsvis regeringens förslag till en ny lag om mark- och miljödomstolar. Utskottet tillstyrker i och med detta även regeringens förslag vad gäller bestämmelserna i 1 kap. 3 §, 3 kap. 1 § och 5 kap. 2 § lagen om mark- och miljödomstolar. De nu nämnda stadgandena har överlämnats till civilutskottet för lagteknisk samordning med antagandet av den nya plan- och bygglagen (prop. 2009/10:170 En ny plan- och bygglag).

En begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godtar att det i den föreslagna plan- och bygglagen införs en bestämmelse om begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser och bifaller propositionen i denna del samt avstyrker ett motionsyrkande om avslag på förslaget.

Jämför reservation 2 (mp).

Propositionen

Enligt regeringens förslag ska den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som den klagande har angett eller som framgår av omständigheterna. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att felet saknar betydelse.

När PBL-kommittén i sitt slutbetänkande (SOU 2005:77) föreslog en ändrad instansordning för detaljplaneärenden och vissa övriga ärenden enligt plan- och bygglagen, föreslog kommittén också att den överprövande myndighetens prövning i samtliga dessa ärenden skulle begränsas. PBL-kommittén övervägde i sitt betänkande olika alternativ för att begränsa prövningens omfattning. Det förslag som sedan lämnades hade 7 § lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut som förebild och innebar att den överprövande myndigheten endast skulle pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som den klagande anfört eller som i övrigt klart framgår av omständigheterna i ärendet.

Även Miljöprocessutredningen har övervägt om det i samband med att överprövningen av detaljplaner flyttas från regeringen till miljödomstol bör införas en bestämmelse som begränsar prövningens omfattning. Till skillnad mot PBL-kommittén ansåg utredningen att en sådan begränsning inte behövs. Som skäl anförde utredningen att flera remissinstanser, bl.a. Regeringsrätten, var kritiska till PBL-kommitténs förslag till en sådan bestämmelse och att det inte framkommit någon omständighet som pekar på ett sämre skydd för det kommunala självbestämmandet vid en domstolsprövning än när beslutet överklagas till regeringen.

Remitteringen av Miljöprocessutredningens förslag har enligt regeringen visat att det för kommunerna och andra företrädare för kommunala intressen är viktigt att överprövningen av detaljplaneärenden begränsas. Regeringen anför att hänsyn också måste tas till att kritiken mot PBL-

kommitténs förslag att begränsa överprövningens omfattning delvis berodde på att kommittén föreslog att överprövningen skulle begränsas, inte bara i detaljplaneärenden utan också i lovärenden.

Regeringen anför att ett viktigt skäl till att överprövningen av detaljplaner fortfarande finns kvar hos regeringen är att kommunerna upplever det som ett problem att låta domstolar överpröva politiska ställningstaganden. Det finns därför enligt regeringen anledning att införa en bestämmelse som begränsar överprövningens omfattning i ärenden och mål där kommunens beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser har överklagats.

Mot bakgrund av det anförda föreslår regeringen att den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser endast ska pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som den klagande har angett eller som framgår av omständigheterna. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet. Bestämmelsen föreslås bli införd i 13 kap. 17 § förslaget till plan- och bygglag.

Motionen

I motion 2009/10Ju:15 (mp) yrkande 1 begärs avslag på regeringens förslag till en begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser (13 kap. 17 § förslaget till plan- och bygglag). Motionärerna anför att regeringens förslag i denna del är dåligt berett och brister i sak. Det råder t.ex. en oklarhet om vad som kan anses ”strida mot någon rättsregel”.

Civilutskottets ställningstagande

Civilutskottet anför att som ovan framkommit har Miljöprocessutredningen övervägt om det i samband med att överprövningen av detaljplaner flyttas från regeringen till miljödomstol bör införas en bestämmelse som begränsar prövningens omfattning. Till skillnad mot PBL-kommittén ansåg utredningen att en sådan begränsning inte behövs.

I likhet med regeringen konstaterar utskottet att remitteringen av Miljöprocessutredningens förslag har visat att det för kommunerna och andra företrädare för kommunala intressen är viktigt att överprövningen av detaljplaneärenden begränsas. Hänsyn måste också tas till att kritiken mot PBL-kommitténs förslag att begränsa överprövningens omfattning delvis berodde på att kommittén föreslog att överprövningen skulle begränsas inte bara i detaljplaneärenden utan också i lovärenden. I propositionen anför regeringen att ett viktigt skäl till att överprövningen av detaljplaner fortfarande finns kvar hos regeringen är att kommunerna upplever det som ett problem att låta domstolar överpröva politiska ställningstaganden. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det införs en bestämmelse som

begränsar överprövningens omfattning i ärenden och mål där kommunens beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser har överklagats.

Med det anförda anser civilutskottet att justitieutskottet ska föreslå riksdagen att anta det framlagda lagförslaget såvitt nu är i fråga och avstyrka bifall till motion Ju15 yrkande 1.

Justitieutskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att vissa avvägningar mellan allmänna intressen som kommunen gör utifrån bestämmelserna i 2 kap. plan- och bygglagen är politiska lämplighetsfrågor, som inte bör bli föremål för överprövning. Andra bestämmelser om allmänna intressen som ska tillämpas i plan- och byggärenden, t.ex. miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken, är mer begränsade i fråga om det kommunala handlingsutrymmet.

Den möjlighet till överprövning som regeringen föreslår kommer att innebära en kontroll av om kommunens beslut ryms inom det handlingsutrymme som kommunen har enligt bestämmelserna i plan- och bygglagen och de krav som kan ställas på beslutsunderlag och beredningsförfarande. Det innebär att om de bestämmelser som den överprövande instansen ska ta hänsyn till vid sin prövning ger kommunerna en stor handlingsfrihet, t.ex. bestämmelserna i 2 kap. plan- och bygglagen, kommer den avvägning som en kommun gör mellan olika samhällsintressen enligt 2 kap. inte att bli föremål för överprövning så länge den ryms inom lagstiftningen.

I de fall överprövningen avser bestämmelser som reglerar allmänna intressen, men enligt vilka det kommunala handlingsutrymmet är mer begränsat, t.ex. bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer och riksintressen, kommer utrymmet för överprövningen att vara större.

En avgränsning som innebär att den överprövande instansen när den prövar ett ärende eller mål om antagande, ändring eller upphävande av en detaljplan eller områdesbestämmelser endast ska pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som den klagande har angett eller som framgår av omständigheterna, har likheter både med 7 § rättsprövningslagen och 10 kap. 8 § första stycket 4 kommunallagen. Utskottet instämmer i att det är en fördel med att välja en avgränsning av överprövningen som har likhet med befintlig reglering eftersom de överprövande instanserna då kan hämta vägledning i etablerad praxis.

Utskottet ställer sig, i likhet med civilutskottet, bakom regeringens förslag även i denna del och avstyrker bifall till motionen, yrkande 1.

Regeringens lagförslag har i denna del överlämnats till civilutskottet för lagteknisk samordning med antagandet av den nya plan- och bygglagen (prop. 2009/10:170 En ny plan- och bygglag).

Talerätt för miljöorganisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om utvidgad talerätt för miljöorganisationer.

Jämför reservation 3 (mp).

Bakgrund

Enligt 16 kap. 13 § miljöbalken får överklagbara domar och beslut överklagas av en ideell förening, som enligt sina stadgar har till ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen, när det gäller domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt miljöbalken samt i frågor om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. eller de föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 kap. Överklaganderätten avser även villkor eller andra bestämmelser i domen eller beslutet och även domar eller beslut som är resultatet av en prövning enligt 22 kap. 26 §, 24 kap. 2, 3, 5, 6 eller 8 §§ i balken eller en prövning enligt 7 kap. 13, 14 eller 16 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. För att få överklaga ska föreningen ha bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år och ha lägst 2 000 medlemmar.

Regeringen föreslår nu i proposition 2009/10:184 Åtgärdsprogram och tillämpningen av miljökvalitetsnormer att miljöorganisationers rätt att överklaga domar och beslut enligt miljöbalken eller föreskrifter som meddelats med stöd av balken utöver ideella föreningar också ska omfatta andra juridiska personer. För att få överklaga ska intresset att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen vara organisationens huvudsakliga ändamål. Organisationen får inte vara vinstdrivande och ska ha minst 100 medlemmar eller på annat sätt kunna visa att verksamheten har allmänhetens stöd. I övrigt ändras inte bestämmelserna om miljöorganisationers rätt att överklaga. Ändringen föreslås bl.a. med anledning av EU-domstolens dom den 15 oktober 2009 i mål C-263/08 Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening mot Stockholms kommun.

Motion

I motion 2009/10:Ju15 (mp) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till en utvidgad talerätt för miljöorganisationer. Enligt motionärerna, som tidigare påtalat behovet av en sådan översyn, aktualiseras detta behov ytterligare av propositionens lagförslag om mark- och miljödomstolar.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har i samband med en ändring som gjordes i 16 kap. 13 § miljöbalken med ikraftträdande den 1 januari 2007 uttryckt sin avsikt att återkomma i frågan om miljöorganisationers talerätt (prop. 2005/06:182 s. 135). Utskottet, som utgår från att regeringen återkommer till frågan, anser att inte att det finns skäl att ställa sig bakom det nu efterfrågade initiativet.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att vikten av att miljökvalitetsnormerna för vatten beaktas i det fortsatta arbetet med regionfrågan och om behovet av en ändamålsenlig samordning av mark- och miljödomstolarnas insatser för att uppfylla miljökvalitetsnormerna för vatten.

Jämför reservation 4 (mp).

Bakgrund

De nuvarande miljödomstolarnas domsområden styrs av naturgeografiska förhållanden (särskilt definierade huvudavrinningsområden) medan fastighetsdomstolarnas och de allmänna förvaltningsdomstolarnas domsområden styrs av en administrativ indelning i län och kommuner.

Regeringen föreslår nu att mark- och miljödomstolarnas domsområden bör anpassas till den administrativa indelningen av landet.

Indelningen av landet utifrån naturgeografiska förhållanden i s.k. vattendistrikt har sin grund i EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG). Direktivet är ett ramverk för all vattenplanering och vattenvård inom EU med syfte att skydda kvaliteten hos vattnet och vattenmiljön samt att trygga den långsiktiga vattenförsörjningen i unionen. Genomförandet av direktivet innebär bl.a. att Sveriges landområden och kustvattenområden har delats in i fem vattendistrikt, bestående av flera huvudavrinningsområden som följer vattnets naturliga flöden. Vattendistriktet överensstämmer till stora delar med miljödomstolarnas domkretsar. Indelningen av vattendistrikt har lagfästs genom bestämmelser i miljöbalken, medan miljödomstolarnas domkretsar bestäms av regeringen i förordning. En länsstyrelse i varje vattendistrikt är vattenmyndighet med ansvar för förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön i distriktet. Vattenmyndigheterna samordnar arbetet i sitt vattendistrikt och fastställer miljökvalitetsnormer, förvaltningsplaner och åtgärdsprogram (s. 109 f.).

I januari 2003 beslutade regeringen att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen (dir. 2003:10). Utredningen, som antog namnet Ansvarskommittén (Fi 2003:02) överlämnade i februari 2007 betänkandet Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10). Delar av Ansvarskommitténs betänkande har behandlats i proposition 2009/10:175 och betänkande 2009/10:KU37. Återstående delar bereds inom Regeringskansliet.

Vidare har en utredning tillsatts för att se över statlig regional förvaltning m.m. (dir. 2009:62 och 2010:12). Utredningen har antagit namnet Utredning om översyn av statlig regional förvaltning, m.m. (Fi 2009:07), även kallad Organisationsutredningen.

Motionen

I motion 2009/10:Ju15 (mp) yrkande 3 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen, som nu föreslår att mark- och miljödomstolarnas domsområden ska anpassas till den administrativa indelningen av landet, i det fortsatta arbetet med Ansvarskommitténs förslag om bl.a. regional indelning samt Organisationsutredningens arbete med bl.a. länsstyrelsernas framtida uppgifter särskilt ska beakta det förhållandet att åtgärdsprogrammen är allmänt hållna, vilket gör det angeläget med en sammanhållen bedömning av olika verksamheter inom respektive vattenområde.

Motionärerna begär även i yrkande 4 att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på hur en ändamålsenlig samordning av insatser för att genomföra åtgärdsprogrammen för vattenområden kan göras med den föreslagna indelningen i domsområden. En möjlighet kan vara att mark- och miljödomstolen regelmässigt ska få yttra sig över mål som påverkar vattenområden inom domstolens ansvarsområde.

Utskottets ställningstagande

En utgångspunkt för den reform som nu föreslås är att samordna och på så sätt effektivisera handläggningen och domstolsprövningen av fastighetsmål, mål och ärenden enligt miljöbalken samt mål och ärenden enligt plan- och bygglagen. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det mot den bakgrunden inte är aktuellt att i den nya organisationen ha olika indelningsgrunder för olika måltyper. Någon möjlighet att bevara bestående ordning för de olika måltyperna finns alltså inte. Det är här fråga om att för några av de måltyper som ska ingå i mark- och miljödomstolarna byta indelningsgrund.

Om den nuvarande indelningsgrunden, som är anpassad till huvudavrinningsområden, frångås kommer detta att få kännbara konsekvenser för de stora vattenmålen. Tanken med att hålla ihop vattendragen under en domstol är att en reglering av ett vattendrag påverkar hela vattendraget. När det gäller vatten är det tydligare än för många andra verksamheter att det

som beslutas på en plats påverkar miljön även på en annan plats. Det är därför betydelsefullt att miljödomstolarna har överblicken och kunskapen om ett vattendrag i dess helhet när de prövar tillstånd till olika verksamheter. För att underlätta denna överblick förs miljöbok/vattenbok. Enligt gällande ordning förs denna manuellt med ett lösbladssystem. Som regeringen anför pågår för närvarande ett arbete med att ta fram en digital miljöbok/vattenbok. Den är tänkt att tas i drift senast den 1 januari 2011. De uppgifter som hittills bara gått att få fram via lösbladssystemet med tillhörande kartor kommer då, direkt när uppgifterna förs in, att vara omedelbart tillgängliga för alla miljödomstolar och vattenmyndigheter.

Utskottet, som instämmer i regeringens bedömning att den administrativa indelningen av landet i län och kommuner bör ligga till grund för indelningen av domsområden för mark- och miljödomstolar, ser inte skäl att ställa sig bakom de initiativen som begärs av motionärerna.

Övriga lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till övriga lagändringar i de nu behandlade delarna.

Utskottets ställningstagande

Införandet av lagen om mark- och miljödomstolar medför att följdändringar måste göras i ett stort antal lagar. Utskottet har inte något att invända mot de lagändringar som föreslås.

Utskottet vill här erinra om att regeringens förslag till lagändringar i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska käranden att ställa säkerhet för rättegångskostnader, lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:000) och lag om ändring i lagen (2010:000) om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988) har överlämnats till civilutskottet för lagteknisk samordning med antagandet av den nya plan- och bygglagen (prop. 2009/10:170 En ny plan- och bygglag).

Av lagtekniska skäl har det beslutats att behandlingen av regeringens förslag lag om ändring i lagen om utnämning av ordinarie domare ska samordnas med behandlingen av regeringens proposition 2009/10:181 Utnämning av ordinarie domare (bet. 2009/10:JuU24 Uppskov till 2010/11 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Lag om mark- och miljödomstolar, punkt 1 (mp)

av Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag 1 i bilaga 2 till lag om mark- och miljödomstolar utom såvitt avser 1 kap. 3 §, 2 kap. 3 §, 3 kap. 1 § och 5 kap. 1 och 2 §§, med det tillägget att lagförslaget tillförs en paragraf 2 kap. 3 § vars lydelse framgår av bilaga 3, samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju15 yrkandena 5 och 6 samt avslår proposition 2009/10:215 i denna del.

Ställningstagande

Den lag om mark- och miljödomstolar som regeringen föreslår är inte effektiv i den bemärkelsen att lagen skulle skapa en effektiv och rättssäker sammanhållen organisation. Vägledande för en förändring på detta område bör i stället vara att reformen ska främja att miljökvalitetsmålen och miljökvalitetsnormerna uppfylls. Lagförslaget innehåller även oklarheter som gör att det kan ifrågasättas om lagförslaget är rättssäkert.

Regeringen föreslår att lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) som utgångspunkt ska tillämpas i fråga om förfarandet i de mål som inleds i mark- och miljödomstolarna genom överklagande. Förslaget har fått kritik av flera remissinstanser, t.ex. Naturvårdsverket och Sveriges kommuner och Landsting. Den nuvarande ordningen där förvaltningsprocesslagen (1971:291) tillämpas vid handläggningen av överklaganden bör enligt min uppfattning behållas. Bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen ger de materiella reglerna i miljöbalken och plan- och bygglagen störst genomslag. Vidare har en omfattande praxis hunnit utvecklas. Ett byte där ärendelagen i stället blir tillämplig för förfarandet vid överprövning skulle skapa oklarhet och inverka på miljöorganisationers möjligheter att agera rättligt och därmed även inverka på Sveriges åtaganden enligt Århuskonventionen (FN-konventionen om tillgång till information i miljöfrågor, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser som rör miljön och tillgång till överprövning i miljöfrågor).

Vidare kan det ifrågasättas om regeringens förslag i denna del är förenligt med Århuskonventionens krav på miljöorganisationers rätt till rättslig prövning.

Riksdagen bör därför avslå förslaget till 5 kap. 1 § lagen om mark- och miljödomstolar. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med en ny lydelse av den aktuella bestämmelsen som tillgodoser det jag nu anför.

2. En begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser, punkt 2 (mp)

av Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godtar inte regeringens förslag såvitt avser en begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju15 yrkande 1 och avslår proposition 2009/10:215 i denna del.

Ställningstagande

Regeringen föreslår att den myndighet som prövar ett överklagande av beslut om detaljplaner eller områdesbestämmelser endast ska pröva om det överklagade beslutet strider mot en rättsregel. Förslaget är dåligt berett i sak. Ett liknande förslag fanns med i PBL-kommitténs förslag. Detta förslag avvisades emellertid av flera remissinstanser. Miljöprocessutredningen övervägde en inskränkning av överprövningen som till mycket liknar det förslag som regeringen nu lägger fram. Utredningen avvisade emellertid en sådan inskränkning. Inte heller i det utkast till lagrådsremiss som remissbehandlades fanns någon sådan inskränkning av överprövningen med.

Förslaget brister även i sak. Förslaget lämnar stor oklarhet kring vad som avses med orden "kan strida mot någon rättsregel". Enligt min mening bör lagförslaget inte genomföras.

3. Talerätt för miljöorganisationer, punkt 3 (mp)

av Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju15 yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringen har tidigare aviserat en generell översyn av talerätten och jag anser att en sådan översyn snarast bör initieras. Vid en översyn bör en utvidgning av talerätten övervägas. En sådan utvidgning kan t.ex. omfatta beslut om tillsynsärenden och beslut om strandskyddsdispenser.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose det anförda.

4. Miljökvalitetsnormer för vatten, punkt 4 (mp)

av Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju15 yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Miljöprocessutredningen föreslog att huvudavrinningsområden även i fortsättningen ska ligga till grund för indelningen i domsområden. Remissinstanserna är splittrade, och det är uppenbart att det finns skäl som talar både för och emot en sådan indelning.

Regeringen har emellertid i sitt arbete underskattat betydelsen av EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG) och de nya åtgärdsprogrammen som ska tillämpas för att nå fram till direktivets krav. Särskilt det förhållandet att åtgärdsprogrammen är allmänt hållna gör det angeläget att bedömningen av olika verksamheter inom ett vattenområde hålls samman. Vidare är det viktigt att indelningen i domsområden blir naturlig ur ett medborgarperspektiv.

Regeringen bör beakta ovan nämnda aspekter i det fortsatta arbetet med Ansvarskommitténs förslag om bl.a. regional indelning och Organisationsutredningens arbete med bl.a. länsstyrelsernas framtida uppgifter.

Vidare bör regeringen återkomma med ett förslag på hur en ändamålsenlig samordning av insatser för att genomföra åtgärdsprogrammen för vattenområden kan göras med den föreslagna indelningen i domsområden. Ett förslag kan vara att mark- och miljödomstolarna regelmässigt ska yttra sig över mål som påverkar vattenområden inom domstolens ansvarsområde.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose det anförda.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2009/10:215 Mark- och miljödomstolar:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om mark- och miljödomstolar,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i jordabalken,
4. lag om ändring i miljöbalken,
5. lag om ändring i lagen (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929,
6. lag om ändring i ägofredslagen (1933:269),
7. lag om ändring i lagen (1945:119) om stängselskydd för järnväg m.m.,
8. lag om ändring i lagen (1957:390) om fiskearrenden,
9. lag om ändring i lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m.,
10. lag om upphävande av lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål,
11. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
12. lag om ändring i väglagen (1971:948),
13. lag om ändring i expropriationslagen (1972:719),
14. lag om ändring i lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godman-
skap för delägare i skifteslag,
15. lag om ändring i anläggningslagen (1973:1149),
16. lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter,
17. lag om ändring i lagen (1976:997) om vattenförbund,
18. lag om ändring i bostadsförvaltningslagen (1977:792),
19. lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar,
20. lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230),
21. lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429),
23. lag om ändring i lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter,
24. lag om ändring i lagen (1987:11) om exploateringssamverkan,
25. lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna,
förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara
m.m.,
26. lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen,
27. lag om ändring i minerallagen (1991:45),
28. lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614),
29. lag om ändring i ellagen (1997:857),
30. lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken,

31. lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet,
32. lag om ändring i lagen (1998:813) om införande av lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet,
33. lag om ändring i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor,
34. lag om ändring i lagen (2004:875) om särskilda förvaltningar av vissa elektriska anläggningar,
35. lag om ändring i lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter,
36. lag om ändring i naturgaslagen (2005:403),
37. lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk,
38. lag om ändring i lagen (2009:1326) om ändring i miljöbalken,
41. lag om ändring i lagen (2010:000) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Lagförslag 1 behandlas i annat sammanhang vad avser 1 kap. 3 §, 2 kap. 3 §, 3 kap. 1 §, 5 kap. 2 §. Lagförslag 22, 39, 40 och 42 behandlas i annat sammanhang.

Följdmotionen

2009/10:Ju15 av Mehmet Kaplan m.fl. (mp):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag till ny 13 kap. 18 § plan- och bygglagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till en utvidgad talerätt för miljöorganisationer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska beakta konsekvenserna för att miljö kvalitetsnormer för vatten uppfylls i samband med det fortsatta arbetet med regionfrågan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en ändamålsenlig samordning av mark- och miljödomstolarnas insatser för att uppfylla miljö kvalitetsnormerna för vatten.
5. Riksdagen avslår regeringens förslag till 5 kap. 1 § lagen om mark- och miljödomstolar.
6. Riksdagen begär att regeringen lägger fram ett förslag till ny lydelse av 5 kap. 1 § lagen om mark- och miljödomstolar med innebörden att mål enligt miljöbalken samt plan- och bygglagen som överklagats till mark- och miljödomstol i första hand bör handläggas enligt förvaltningsprocesslagen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Lag om mark- och miljödomstolar

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller handläggningen av mål och ärenden i mark- och miljödomstol och Mark- och miljööverdomstolen samt sådan handläggning i Högsta domstolen som följer av bestämmelser i denna lag.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka tingsrätter som ska vara mark- och miljödomstolar samt om mark- och miljödomstolarnas domsområden.

Mark- och miljööverdomstol är Svea hovrätt.

2 § En mark- och miljödomstols domar och beslut får överklagas till Mark- och miljööverdomstolen, om inte annat är föreskrivet.

Mark- och miljööverdomstolens domar och beslut får överklagas till Högsta domstolen, om inte annat är föreskrivet.

3 § En mark- och miljödomstol handlägger mål och ärenden enligt det som föreskrivs i miljöbalken, fastighetsbildningslagen (1970:988), plan- och bygglagen (2010:000) och annan lag.

Ett mål eller ärende vid en mark- och miljödomstol inleds genom

1. en ansökan om stämning eller en annan ansökan till mark- och miljödomstolen, eller
2. att en förvaltningsmyndighets eller en kommuns beslut överklagas till mark- och miljödomstolen.

2 kap. Domstolarna och deras sammansättning

1 § I mark- och miljödomstol och Mark- och miljööverdomstolen ska det finnas lagfarna domare och tekniska råd.

I mark- och miljödomstolen dömer också särskilda ledamöter.

2 § Ett tekniskt råd ska ha teknisk eller naturvetenskaplig utbildning och erfarenhet av sådana sakfrågor som domstolen prövar.

En särskild ledamot ska ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Naturvårdsverkets, Boverkets eller Lantmäteriets verksamhetsområde eller av industriell, kommunal eller areell verksamhet.

3 § I lagen (2010:000) om utnämning av ordinarie domare finns bestämmelser om utnämning av tekniska råd.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer anställer vikarie för tekniska råd samt förordnar de särskilda ledamöterna i mark- och miljödomstol.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer utser vilka av de lagfarna domarna i tingsrätt och Svea hovrätt som ska tjänstgöra i mark- och miljödomstol respektive Mark- och miljööverdomstolen.

4 § I mål eller ärende där mark- och miljödomstolen är första instans ska rätten vid huvudförhandling eller sammanträde bestå av en lagfaren domare, som är rättens ordförande, ett tekniskt råd och två särskilda ledamöter. En av de särskilda ledamöterna ska ha erfarenhet av sådana sakfrågor som faller inom Naturvårdsverkets, Boverkets eller Lantmäteriets verksamhetsområde. Den andra särskilda ledamoten ska ha erfarenhet av industriell, kommunal eller areell verksamhet eller av sådana sakfrågor som faller inom nämnda förvaltningsmyndigheters verksamhetsområden. I stället för en av de särskilda ledamöterna får ytterligare en lagfaren domare eller ett tekniskt råd ingå i rätten, om målets eller ärendets beskaffenhet föranleder det.

Första stycket gäller också när ett mål eller ärende avgörs i sak utan huvudförhandling eller sammanträde, om inte rätten finner att det är tillräckligt med ordföranden och ett tekniskt råd och parterna samtycker till det eller målet eller ärendet är av enkel beskaffenhet.

Utöver vad som sägs i första stycket får ytterligare en eller två ledamöter ingå i rätten. Utökas rätten med två ledamöter ska den ena ledamoten vara lagfaren domare och den andra tekniskt råd eller särskild ledamot.

5 § I mål och ärenden där mark- och miljödomstolen är första instans får rätten vid annan handläggning än som avses i 4 § bestå av en lagfaren domare. Detsamma gäller vid huvudförhandling i fall som avses i 1 kap. 3 a § andra och tredje styckena rättegångsbalken. Om det finns skäl för det får rättens sammansättning utökas med en lagfaren ledamot eller ett tekniskt råd.

Det som föreskrivs i första stycket första meningen gäller också i mål om utdömning av vite på särskild talan av myndighet.

6 § I mål som har överklagats till mark- och miljödomstolen ska, om inte annat följer av andra eller tredje stycket eller 7 §, rätten vid avgörande i sak bestå av en lagfaren domare, som är rättens ordförande, och ett tekniskt råd.

I stället för det tekniska rådet får ytterligare en lagfaren domare ingå i rätten, om målets beskaffenhet föranleder det. Om målets svårighetsgrad eller omfattning föranleder det, får rätten ha den sammansättning som enligt 4 § gäller vid huvudförhandling.

Vid avgörande i sak av en tillståndsfråga enligt miljöbalken ska rätten ha den sammansättning som enligt 4 § gäller vid huvudförhandling, om målet inte är av enkel beskaffenhet.

7 § I mål som har överklagats till mark- och miljödomstolen får rätten vid annan handläggning än som avses i 6 § bestå av en lagfaren domare. Detsamma gäller vid avgörande i sak av sådana mål som är av enkel beskaffenhet, utom i de fall som avses i 6 § tredje stycket.

8 § Om det i rätten ska ingå andra än lagfarna domare, bestämmer rättens ordförande med hänsyn till de frågor som prövas i målet och med iakttagande av vad som föreskrivs i 4 § första stycket om de särskilda ledamöterna vilka som ska ingå i rätten.

9 § Om mark- och miljödomstolen består av fler än två ledamöter och en av ledamöterna får förhinder sedan huvudförhandling eller motsvarande handläggning har påbörjats, är rätten ändå domför om en av de kvarvarande ledamöterna är lagfaren domare.

10 § I mål som har överklagats till Mark- och miljööverdomstolen ska rätten bestå av minst fyra ledamöter, av vilka minst tre ska vara lagfarna domare. Minst fyra lagfarna domare ska dock alltid delta i rätten, om tre lagfarna domare har ingått i rätten i mark- och miljödomstolen. Om en av de lagfarna domarna får förhinder sedan huvudförhandling eller annan handläggning har påbörjats, är rätten ändå domför. Fler än fem ledamöter får inte delta. Tekniskt råd ska alltid ingå i rätten, om det inte är uppenbart obehövligt. En av de lagfarna domarna ska vara rättens ordförande.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd ska Mark- och miljööverdomstolen bestå av tre lagfarna domare. Ett tekniskt råd får dock ingå i rätten i stället för en av de lagfarna domarna.

Om det i rätten ska ingå andra än lagfarna domare bestämmer rättens ordförande med hänsyn till de frågor som prövas i målet vilka som ska ingå.

Vid avskrivning efter återkallelse får rätten bestå av en lagfaren domare.

11 § I fråga om åtgärder som avser endast beredningen av ett mål eller ärende tillämpas 1 kap. 3 e § rättegångsbalken i en mark- och miljödomstol och 2 kap. 4 § femte och sjätte styckena rättegångsbalken i Mark- och miljööverdomstolen.

3 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Mål om utövande av miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet, vattenanläggningar och ersättning vid vattenverksamhet samt om utdömmande av vite enligt miljöbalken efter särskild ansökan av myndighet prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs, har bedrivits eller kommer att bedrivs. Mål om utövande av verksamhet vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för hantering, bearbetning, lagring och slutförvaring av använt kärnbränsle eller kärnavfall prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område någon av anläggningarna ligger eller är avsedd att ligga.

Mål om ersättning vid skada eller intrång enligt 28 kap. 2–5 §§ miljöbalken och vid ingripande av det allmänna enligt miljöbalken prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område skadan eller intrånget i huvudsak har inträffat eller kommer att inträffa.

Mål om ersättning för miljöskador enligt 32 kap. miljöbalken prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område den skadegörande verksamheten i huvudsak bedrivs eller har bedrivits. Den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet som kan medföra en sådan skada som

avses i 32 kap. 3 § miljöbalken kan begära prövning av ersättningsfrågan vid den mark- och miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs eller kommer att bedrivs.

Mål om utdömande av vite enligt plan- och bygglagen (2010:000) efter särskild ansökan av myndighet prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område myndigheten ligger.

Mål som har överklagats till mark- och miljödomstol prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område förvaltningsmyndigheten eller kommunen som först har prövat ärendet ligger, om inte annat följer av bestämmelser som avses i sjätte stycket.

Särskilda bestämmelser om vilken mark- och miljödomstol som är behörig finns i annan lag.

2 § En mark- och miljödomstol får för gemensam handläggning lämna över ett mål eller ärende till en annan mark- och miljödomstol, om det vid den andra mark- och miljödomstolen finns ett mål eller ärende som har nära samband med det förstnämnda målet eller ärendet och ett överlämnande kan ske utan avsevärd olägenhet för någon part. En mark- och miljödomstol får också överlämna ett mål eller ärende till en annan mark- och miljödomstol, om den andra mark- och miljödomstolen tidigare har prövat ett ansökningsmål som avsåg samma verksamhet som det förstnämnda målet eller ärendet.

Överlämnande av ett mål eller ärende mellan mark- och miljödomstolar får också ske om det annars finns särskilda skäl och det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon part.

Överlämnande får inte ske om ett sådant beslut har fattats som avses i 5 kap. 2 § expropriationslagen (1972:719).

Ett mål eller ärende får inte överlämnas enligt första eller andra stycket, om den andra domstolen motsätter sig överlämnandet.

3 § Frågor om mark- och miljödomstolarnas inbördes behörighet får inte självmant tas upp av högre rätt.

4 § Om det är lämpligt får rätten uppdra åt en eller flera ledamöter att göra en undersökning på platsen. Parterna ska ges tillfälle att vara närvarande vid en sådan undersökning. Vid undersökningen ska protokoll föras.

En undersökning som gäller en fråga av teknisk art får inte läggas till grund för dom eller beslut utan att parterna har getts tillfälle att yttra sig över undersökningen. Detta gäller dock inte om undersökningen i endast oväsentlig utsträckning avviker från vad som har framkommit tidigare i målet.

5 § Mark- och miljödomstolen ska hålla syn på stället, om det behövs.

6 § Vid omröstning ska först de lagfarna domarna säga sin mening, därefter de tekniska råden och sist de särskilda ledamöterna. I fråga om omröstning gäller i övrigt 16 kap. rättegångsbalken.

7 § Statliga myndigheter och kommuner är skyldiga att utan ersättning till domstolarna låna ut de lokaler som domstolarna behöver för sina

sammanträden, förutsatt att lokalerna inte är upptagna för sina huvudsakliga ändamål. Upplåtaren har dock rätt till ersättning för de särskilda kostnader som sammanträdet medför.

4 kap. Handläggningen av mål och ärenden där mark- och miljödomstol är första instans

1 § I mål där mark- och miljödomstol är första instans tillämpas vad som är föreskrivet om tvistemål i allmän domstol, om inte annat föreskrivs i denna lag eller annan lag.

Vid handläggningen av ärenden i första instans tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden.

2 § I mål om viten tillämpas, i stället för 1 § första stycket, bestämmelserna i 5 kap. 1–4 §§.

5 kap. Handläggningen av mål som har överklagats till mark- och miljödomstol

1 § I mål som har överklagats till mark- och miljödomstol tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat föreskrivs i denna lag eller annan lag.

Följande bestämmelser i lagen om domstolsärenden ska inte tillämpas:

- 11 § om förvaltningsmyndighet som motpart,
- 26 § första stycket om säkerhetsåtgärder,
- 32 § om rättegångskostnadsansvar, och
- 34 och 35 §§ om omprövning.

2 § Om en enskild överklagar en förvaltningsmyndighets avgörande är den förvaltningsmyndighet som först beslutat i saken motpart till den enskilde sedan handlingarna i målet överlämnats till mark- och miljödomstolen, om inte annat är särskilt föreskrivet.

I mål om planer enligt plan- och bygglagen (2010:000) är kommunen den enskildes motpart.

Det som föreskrivs i första stycket gäller inte när det är en lantmäterimyndighets beslut som har överklagats eller när en ideell förening eller en annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken har överklagat.

3 § Vid tillämpning av 15 och 18 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden ska sakägare och annan mot vilken åtgärd ifrågasätts anses som motparter.

4 § Ett avgörande av saken i målet sker genom dom. Domen ska undertecknas av de lagfarna domare som har deltagit i avgörandet.

5 § Domar och beslut av Mark- och miljööverdomstolen i mål som har överklagats till mark- och miljödomstol får inte överklagas. Mark- och miljööverdomstolen får dock tillåta att en dom eller ett beslut i annat mål än mål enligt miljöbalken överklagas till Högsta domstolen, om det är av

vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

2 Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 10 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

10 §¹

Twist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen *skall upptagas* av rätten i den ort, där fastigheten *är*. *Lag samma vare*, om tvisten rör skyldighet för ägare eller innehavare av egendomen att fullgöra något, som åligger honom i denna egenskap, eller, då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen upplåtits, *fråga är* om vederlag för upplåtelsen, byggnads underhåll eller annat dylikt. *Vad som sägs i denna paragraf gäller dock ej arrendetvist.*

Twist med anledning av tillfällig upplåtelse av nyttjanderätt till mark eller hus eller del av hus för uppställning av fordon skall vid tillämpning av paragrafen ej anses som arrendetvist.

Ligger fastigheten under flera domstolar eller gäller tvisten flera fastigheter under skilda domstolar, *skall* tvisten *upptagas* av den rätt, under vilken huvuddelen ligger.

Twist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen *ska tas upp* av rätten i den ort, där fastigheten *ligger*. *Detsamma gäller* om tvisten rör skyldighet för ägare eller innehavare av egendomen att fullgöra något som åligger honom *eller henne* i denna egenskap eller, då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen upplåtits, *det är fråga* om vederlag för upplåtelsen, byggnads underhåll eller annat dylikt.

Ligger fastigheten under flera domstolar eller gäller tvisten flera fastigheter under skilda domstolar, *ska* tvisten *tas upp* av den rätt under vilken huvuddelen *av fastigheterna* ligger.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse 1990:1128.

3 Lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om jordabalken¹

dels att 8 kap. 32 § ska upphöra att gälla,

dels att i 13 kap. 23 och 24 §§ ordet ”fastighetsdomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form,

dels att 8 kap. 31 b § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 8 kap. 29 § ska lyda ”Förfarandet i vissa arrendetvister”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

31 b §²

I hovrätten får utöver lagfarna ledamöter ingå *en teknisk ledamot*, om målets beskaffenhet eller något annat särskilt skäl föranleder det.

I fråga om kvalifikationskrav för *en teknisk ledamot*, *möjlighet* för hovrätten att låta en ledamot verkställa en undersökning på platsen och i fråga om utredning som en *teknisk ledamot* verkställt *gäller 14–16 §§ lagen (1969:245) om domstolar i fastighetsmål*.

I hovrätten får utöver lagfarna ledamöter ingå *ett tekniskt råd*, om målets beskaffenhet eller något annat särskilt skäl föranleder det.

I fråga om kvalifikationskrav för *det tekniska rådet*, *möjligheten* för hovrätten att låta en ledamot verkställa en undersökning på platsen och i fråga om *den* utredning som en ledamot verkställt *tillämpas 2 kap. 2 § och 3 kap. 4 § lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar*.

1. Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

2. Mål som vid ikraftträdandet handläggs i en fastighetsdomstol ska lämnas över till den tingsrätt som skulle ha varit behörig om målet hade inletts efter ikraftträdandet. Detta gäller dock inte mål där huvudförhandling har inletts före ikraftträdandet. För ett sådant mål ska äldre bestämmelser gälla. Förordnanden för dem som ingår i rätten ska därvid anses ha fortsatt giltighet såvitt avser det pågående målet.

3. Ett avgörande som meddelas av en fastighetsdomstol överklagas till hovrätt och handläggs efter överklagandet enligt äldre bestämmelser.

¹ Balken omtryckt 1971:1209.

Senaste lydelse av

8 kap. 32 § 2005:1058

13 kap. 24 § 1972:720.

² Senaste lydelse 2005:1058.

4 Lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken¹

dels att 20 kap., 21 kap. 6 §, 22 kap. 13 och 18 §§ samt 23 kap. 1, 2, 4 och 8 §§ ska upphöra att gälla,

dels att i 9 kap. 8 §, 11 kap. 9 b, 17, 20 och 22 §§, 17 kap. 3 §, 19 kap. 3 §, 21 kap. 4–7 §§, 22 kap. 2–3, 6–8, 10–17, 21–25 och 26–28 §§, 23 kap. 3 och 5 §§, 24 kap. 3, 4, 7 och 13 §§, 25 kap. 3, 6, 8 och 11 §§, 26 kap. 17 §§, 28 kap. 2–5, 10 och 11 §§, 30 kap. 7 §, 31 kap. 10, 13–15, 22, 27, 29 och 33 §§ samt rubriken till 21 och 22 kap. ordet ”miljödömsstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödömsstol” i motsvarande form,

dels att i 22 kap. 28 §, 23 kap. 5, 6 och 9 §§ samt rubriken till 23 kap. och rubriken närmast före 23 kap. 1 § ordet ”Miljööverdömsstolen” ska bytas ut mot ”Mark- och miljööverdömsstolen”,

dels att nuvarande 21 kap. 1 § ska betecknas 21 kap. 1 a §,

dels att 16 kap. 1 och 2 §§, 19 kap. 1 och 5 §§, 21 kap. 2 och 3 §§, 22 kap. 5 §, 23 kap. 7 och 9 §§, 24 kap. 1 § samt 25 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det i balken ska införas en ny paragraf, 21 kap. 1 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

1 §

Regeringen, länsstyrelserna och andra förvaltningsmyndigheter, kommunerna, *miljödömsstolarna*, *Miljööverdömsstolen* och Högsta domstolen prövar mål och ärenden enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av

Regeringen, länsstyrelserna och andra förvaltningsmyndigheter, kommunerna, *mark- och miljödömsstolarna*, *Mark- och miljööverdömsstolen* och Högsta domstolen prövar mål och ärenden enligt denna balk eller enligt före-

¹ Senaste lydelse av

11 kap. 9 b § 2005:571

17 kap. 3 § 2001:437

19 kap. 3 § 2005:571

20 kap. 2 § 2008:531

20 kap. 3 § 2002:175

20 kap. 3 a § 2002:175

20 kap. 5 § 2002:175

20 kap. 6 § prop. 2009/10:181

Utnämning av ordinarie domare

20 kap. 8 § 2009:120

20 kap. 8 a § 2002:175

20 kap. 9 § 2002:175

20 kap. 11 § prop. 2009/10:181

Utnämning av ordinarie domare

21 kap. 7 § 2001:437

22 kap. 2 a § 2002:175

22 kap. 3 § 2002:175

22 kap. 6 § 2008:1406

22 kap. 10 § 2002:175

22 kap. 25 § 2007:660

23 kap. 1 § 2005:687

23 kap. 2 § 2005:687

24 kap. 3 § 2005:571

24 kap. 7 § 2005:371

28 kap. 5 § 2007:660

28 kap. 10 § 2005:939

28 kap. 11 § 2005:939

30 kap. 7 § 2009:1322.

balken. I fråga om prövningen av mål om straff eller förverkande enligt 29 kap. gäller dock vad som är föreskrivet om brottmål i allmänhet.

Närmare bestämmelser om vilka mål och ärenden som prövas av respektive prövningsmyndighet finns i 17 kap. 1–4 §§, 18 kap. 1–2 §§, 19 kap. 1–2 §§, 20 kap. 2 §, 23 kap. 1 § samt 23 kap. 9 §.

Beslut eller dom om återkallelse av tillstånd, dispens, godkännande och förbud mot fortsatt verksamhet samt omprövning av tillstånd eller villkor meddelas av tillståndsmyndigheten.

skrifter meddelade med stöd av balken. I fråga om prövningen av mål om straff eller förverkande enligt 29 kap. gäller dock vad som är föreskrivet om brottmål i allmänhet.

Närmare bestämmelser om vilka mål och ärenden som prövas av respektive prövningsmyndighet finns i 17 kap. 1–4 §§, 18 kap. 1–2 §§, 19 kap. 1–2 §§, 21 kap. 1 § och i lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar.

2 §²

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får lämnas för begränsad tid. Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om sådan tidsbegränsning.

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får förenas med villkor.

Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet får tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd).

För verksamhet som omfattas av tillståndsplikt enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter får dock inte beslutas villkor om begränsning av koldioxidutsläpp eller villkor som genom att reglera använd mängd fossilt bränsle syftar till en begränsning av koldioxidutsläpp.

Bestämmelser om vilka mål som är ansökningsmål finns i 21 kap. 1 § och bestämmelser om vad en ansökan i ett ansökningsmål *skall* innehålla finns i 22 kap. 1 §. Regeringen får meddela föreskrifter om vad en ansökan i ett ärende *skall* innehålla.

Bestämmelser om vilka mål som är ansökningsmål finns i 21 kap. 1 a § och bestämmelser om vad en ansökan i ett ansökningsmål *ska* innehålla finns i 22 kap. 1 §. Regeringen får meddela föreskrifter om vad en ansökan i ett ärende *ska* innehålla.

² Senaste lydelse 2005:571.

19 kap.**1 §³**

Förvaltningsmyndigheterna och kommunerna prövar ärenden enligt vad som är föreskrivet i balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Kommuners beslut i frågor som rör bildande, ändring eller upphävande av naturreservat, kulturresevat, naturminnen, biotopskyddsområden, djur- och växtskyddsområden, strandskyddsområden eller vattenskyddsområden, utom frågor om ersättning, får överklagas hos länsstyrelsen om inte annat är särskilt föreskrivet. Kommunal nämnders beslut i särskilda fall får överklagas hos länsstyrelsen, om inte annat är särskilt föreskrivet.

Länsstyrelsens och andra statliga myndigheters beslut i särskilda fall får överklagas hos *miljöödomstol* enligt 20 kap. 2 § andra stycket. Detsamma gäller beslut av en annan myndighet än regeringen om att bilda, ändra eller upphäva ett biotopskyddsområde.

Länsstyrelsens och andra statliga myndigheters beslut i särskilda fall får överklagas hos *mark- och miljöödomstol* enligt 21 kap. 1 § andra stycket. Detsamma gäller beslut av en annan myndighet än regeringen om att bilda, ändra eller upphäva ett biotopskyddsområde.

5 §⁴

I ärenden som prövas av länsstyrelser eller kommunala nämnder *skall* tillämpas bestämmelserna i

1. 22 kap. 1 § första stycket om ansökans form och innehåll,

2. 22 kap. 2 § om en ansökans ingivande och brister i den,

2 a. 22 kap. 2 a § om prövningar som avses i 24 kap. 3, 5 och 8 §§,

3. 22 kap. 3 § om kungörelses innehåll,

4. 22 kap. 6 § om talerätt,

5. 22 kap. 9 § om rätt att företräda fastighet,

6. 22 kap. 12 § om sakkunniga,

7. 22 kap. 13 § om undersökning på platsen,

8. 22 kap. 25 § första stycket 1–3 och 5–11 samt andra stycket sista meningen och tredje stycket om tillståndsdoms innehåll,

I ärenden som prövas av länsstyrelser eller kommunala nämnder *ska* tillämpas bestämmelserna

1. *i* 22 kap. 1 § första stycket om ansökans form och innehåll,

2. *i* 22 kap. 2 § om en ansökans ingivande och brister i den,

2 a. *i* 22 kap. 2 a § om prövningar som avses i 24 kap. 3, 5 och 8 §§,

3. *i* 22 kap. 3 § om kungörelses innehåll,

4. *i* 22 kap. 6 § om talerätt,

5. *i* 22 kap. 9 § om rätt att företräda fastighet,

6. *i* 22 kap. 12 § om sakkunniga,

7. *i* 3 kap. 4 § *lagen* (2010:000) om *mark- och miljöödomstolar* om undersökning på platsen,

8. *i* 22 kap. 25 § första stycket 1–3 och 5–11 samt andra stycket sista meningen och tredje stycket om tillståndsdoms innehåll,

³ Senaste lydelse 2009:1322.

⁴ Senaste lydelse 2003:518.

9. 22 kap. 26 § om särskild dom,

10. 22 kap. 27 § första stycket, andra stycket andra meningen samt tredje stycket första meningen om uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter,

11. 22 kap. 28 § första stycket första meningen om verkställighetsförordnande, och

12. 23 kap. 3 § när det gäller särskild överklagan i frågor om sakkunniga som avses i 22 kap. 12 §.

I ärenden som rör deponering eller förbränning av avfall *skall* också de bestämmelser som anges i 22 kap. 25 a respektive 25 b § om en tillståndsdoms innehåll tillämpas.

9. *i* 22 kap. 26 § om särskild dom,

10. *i* 22 kap. 27 § första stycket, andra stycket andra meningen samt tredje stycket första meningen om uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter,

11. *i* 22 kap. 28 § första stycket första meningen om verkställighetsförordnande, och

12. *i* 23 kap. 3 § när det gäller särskild överklagan i frågor om sakkunniga som avses i 22 kap. 12 §.

I ärenden som rör deponering eller förbränning av avfall *ska* också de bestämmelser som anges i 22 kap. 25 a respektive 25 b § om en tillståndsdoms innehåll tillämpas.

21 kap.

1 §⁵

Mark- och miljödomstol prövar som första instans mål om

1. *miljöfarlig verksamhet som är ansökningsmål enligt 21 kap. 1 a § första stycket,*

2. *vattenverksamhet och vattenanläggningar enligt 11 kap. samt lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, utom verksamheter som avser markavvattning vilka ska prövas av länsstyrelsen,*

3. *markavvattningar som enligt lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet har överlämnats från länsstyrelsen eller anmälts av en lantmäterimyndighet,*

4. *ersättning för skada och intrång enligt 28 kap. 2–5 §§,*

5. *ersättning och inlösen vid ingripande av det allmänna enligt denna balk och vid vattenverksam-*

⁵ Senaste lydelse av tidigare 20 kap. 2 § 2008:531.

het, om inte annat har särskilt föreskrivits,

6. ersättning för miljöskador och inlösen enligt 32 kap., talan om förbud eller försiktighetsmått enligt 32 kap. 12 § samt grupptalan enligt 32 kap. 13 §,

7. fördelning av solidariskt ansvar mellan flera enligt 10 kap. 6 och 7 §§ på talan av någon av de solidariskt ansvariga,

8. utdömande av vite som har förelagts med stöd av balken efter särskild ansökan av den myndighet som har förelagt vitet eller, om vitet har förelagts i förfarandet, med tillämpning av 6 § andra stycket lagen (1985:206) om viten, och

9. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt vad som följer av artiklarna 27.6 och 30.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG⁶.

Mark- och miljödomstol prövar, om inte annat är föreskrivet, efter överklagande enligt 19 kap. 1 § tredje stycket, länsstyrelsens och andra statliga myndigheters beslut enligt denna balk eller föreskrifter som har meddelats med stöd av balken samt enligt lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Att mark- och miljö-

⁶ EUT L 396, 30.12.2006, s. 1 (Celex 32006R1907).

domstol efter överklagande prövar Kronofogdemyndighetens beslut om handräckning framgår av 26 kap. 17 § andra stycket.

2 §⁷

Talan i mål som inte enligt 1 § är ansökningsmål väcks genom ansökan om stämning, om inte annat är särskilt föreskrivet. Beträffande vissa stämningssmål finns föreskrifter i 7 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. *Att vissa mål handläggs enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291) framgår av 20 kap. 3 § andra stycket.*

Talan i mål som inte enligt 1 a § är ansökningsmål väcks genom ansökan om stämning, om inte annat är särskilt föreskrivet. Beträffande vissa stämningssmål finns föreskrifter i 7 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. *Mål som har överklagats till en mark- och miljödomstol handläggs enligt bestämmelserna i 5 kap. lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar.*

3 §⁸

Även i annat fall än som avses i 14 kap. 1–7 §§ rättegångsbalken får mål eller ärende enligt denna balk handläggas i en och samma rättegång, om de har samma sökande och avser samma verksamhet eller verksamheter som har samband med varandra. Om en miljödomstol prövar ett sådant mål eller ärende, får en ansökan i ett annat sådant ärende göras hos domstolen, även om ärendet annars skulle ha prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun. Om ett ärende som prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun handläggs gemensamt med ansökningsmål, gäller inte vad som sägs i 20 kap. 3 § andra stycket om tillämpningen av bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen (1971:291).

En miljödomstol får vid handläggningen av ett mål eller ärende

Även i annat fall än som avses i 14 kap. 1–7 §§ rättegångsbalken får mål eller ärende enligt denna balk handläggas i en och samma rättegång, om de har samma sökande och avser samma verksamhet eller verksamheter som har samband med varandra. Om en mark- och miljödomstol prövar ett sådant mål eller ärende, får en ansökan i ett annat sådant ärende göras hos domstolen, även om ärendet annars skulle ha prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun. Om ett ärende som prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun handläggs gemensamt med ansökningsmål, gäller inte vad som sägs i 5 kap. 1–4 §§ lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar.

En mark- och miljödomstol får vid handläggningen av ett mål

⁷ Senaste lydelse 2002:175.

⁸ Senaste lydelse 2002:175.

som sägs i första stycket förbehålla sig prövningen av ett annat sådant ärende som handläggs vid en förvaltningsmyndighet eller en kommun.

eller ärende som sägs i första stycket förbehålla sig prövningen av ett annat sådant ärende som handläggs vid en förvaltningsmyndighet eller en kommun.

Vad som sägs i första och andra styckena om ärenden gäller enbart sådana ärenden där myndighetens avgörande inte slutligen kan överklagas till regeringen.

22 kap.

5 §

Kungörelsen *skall* delges

Kungörelsen *ska* delges

1. styrelsen eller någon annan som förvaltar en av ansökan berörd kanal- eller slussanläggning eller annan allmän farled eller en hamn eller flottled som är allmän,

2. styrelsen för ett av ansökan berört vattenförbund samt styrelsen eller någon annan som förvaltar en berörd samfällighet enligt denna lag eller motsvarande äldre bestämmelser,

3. ägaren av en anläggning för tillgodogörande av vattenkraft, om med ansökan avses ianspråktagande av den tillgodogjorda kraften,

4. ägaren av den strömfallsfastighet från vilken andelskraft tillhandahålls, när det är fråga om en ansökan enligt 7 kap. 1 § andra stycket 3 lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, och

5. innehavaren av det tillstånd som avses med en ansökan enligt 21 kap. 1 § första stycket 6 eller 7 miljöbalken.

5. innehavaren av det tillstånd som avses med en ansökan enligt 21 kap. 1 a § första stycket 6 eller 7 miljöbalken.

23 kap.

7 §

I fråga om rättegången i *Miljööverdomstolen* gäller i ansökningsmål i övrigt 21 kap. 7 §, 22 kap. 12, 21, 23–28 §§ denna balk samt 7 kap. 5 och 7 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. *Miljööverdomstolen* får förordna att tillståndet till en verksamhet som meddelats av *miljödomstolen* får tas i anspråk trots att domen inte vunnit laga kraft. För sådant förordnande gäller 22 kap. 28 § första stycket.

I fråga om rättegången i *Mark- och miljööverdomstolen* gäller i ansökningsmål i övrigt *lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar*, 21 kap. 7 §, 22 kap. 12, 21, 23–28 §§ denna balk samt 7 kap. 5 och 7 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. *Mark- och miljööverdomstolen* får förordna att tillståndet till en verksamhet som meddelats av *mark- och miljödomstolen* får tas i anspråk trots att domen inte vunnit laga kraft. För sådant förordnande gäller 22 kap. 28 § första stycket.

9 §

Miljööverdomstolens domar eller beslut får, om inte annat är föreskrivet, överklagas hos Högsta domstolen.

I fråga om rättegången i Högsta domstolen gäller bestämmelserna om rättegången i *Miljööverdomstolen* i 5 och 6 §§ och 7 § första meningen.

I fråga om rättegången i Högsta domstolen gäller bestämmelserna om rättegången i *Mark- och miljööverdomstolen* i 5 och 6 §§ och 7 § första meningen.

24 kap.

1 §⁹

Om en dom eller ett beslut som har meddelats i ett ansökningsmål enligt 21 kap. 1 § första stycket denna balk eller 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet avser tillstånd till en verksamhet enligt balken och domen eller beslutet har vunnit laga kraft, gäller tillståndet mot alla, såvitt avser frågor som har prövats i domen eller beslutet. Detsamma gäller beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som har meddelats av en länsstyrelse eller kommun med stöd av 9 kap. 8 § samt beslut om tillstånd till markavvattning som har meddelats av länsstyrelse enligt 11 kap. Avser tillståndet utförandet av en vattenanläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Till följd av detta kapitel, 7 kap. 20 och 22 §§, 9 kap. 5 §, 10 kap. 17 § denna balk eller 2 kap. 10 § samt 7 kap. 13–17 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, kan dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor, eller återkallas och fortsatt verksamhet förbjudas. Ett sådant ingripande kan också ske genom förelägganden eller för-

Om en dom eller ett beslut som har meddelats i ett ansökningsmål enligt 21 kap. 1 a § första stycket denna balk eller 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet avser tillstånd till en verksamhet enligt balken och domen eller beslutet har vunnit laga kraft, gäller tillståndet mot alla, såvitt avser frågor som har prövats i domen eller beslutet. Detsamma gäller beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som har meddelats av en länsstyrelse eller kommun med stöd av 9 kap. 8 § samt beslut om tillstånd till markavvattning som har meddelats av länsstyrelse enligt 11 kap. Avser tillståndet utförandet av en vattenanläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Till följd av detta kapitel, 7 kap. 20 och 22 §§, 9 kap. 5 §, 10 kap. 17 § denna balk eller 2 kap. 10 § samt 7 kap. 13–17 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, kan dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor, eller återkallas och fortsatt verksamhet förbjudas. Ett sådant ingripande kan också ske genom förelägganden eller för-

⁹ Senaste lydelse 2007:660.

bud enligt 10 kap. 14 § eller 26 kap. 9 § fjärde stycket. bud enligt 10 kap. 14 § eller 26 kap. 9 § fjärde stycket.

Med tillstånd avses i detta kapitel även godkännande av arbeten eller åtgärder enligt 11 kap. 16 §.

En omprövningsdom eller ett omprövningsbeslut har samma verkan som en tillståndsdom eller ett tillståndsbeslut.

25 kap.

2 §

I ansökningsmål om vattenverk-samhet, utom sådana som anges i andra stycket, och i mål som avses i 21 kap. 1 § andra stycket, *skall* sökanden svara för sina egna och motparternas kostnader vid *miljö-domstolen*. I mål som innefattar bildande av samfällighet för mark-avvattning, bevattning eller vatten-reglering svarar sökanden inte för kostnader i länsstyrelsen eller *mil-jödomstolen* som uppkommit för deltagare i samfälligheten. *Orga-nisation* som avses i 16 kap. 13 § har inte rätt att *erhålla* ersättning för eller skyldighet att betala rättegångskostnader.

I sådana överklagade mål som avses i första stycket första me-ningen *skall* sökanden svara för sina egna kostnader i högre rätt och för de kostnader som där har uppkommit för motparterna ge-nom att sökanden har klagat.

I ansökningsmål om vattenverk-samhet, utom sådana som anges i andra stycket, och i mål som avses i 21 kap. 1 a § andra stycket, *ska* sökanden svara för sina egna och motparternas kostnader vid *mark-och miljödomstolen*. I mål som innefattar bildande av samfällighet för markavvattning, bevattning el-ler vattenreglering svarar sökan-den inte för kostnader i länsstyrel-sen eller *mark- och miljödomsto-len* som uppkommit för deltagare i samfälligheten. *En organisation* som avses i 16 kap. 13 § har inte rätt att *få* ersättning för eller skyl-dighet att betala rättegångskostna-der.

I sådana överklagade mål som avses i första stycket första me-ningen *ska* sökanden svara för sina egna kostnader i högre rätt och för de kostnader som där har uppkommit för motparterna genom att sök-anden har klagat.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

5 Lag om ändring i lagen (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929¹

dels att i 1, 3–5, 8–11, 14, 17 och 21 §§ ordet ”miljödomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form,

dels att 12 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

När *miljödomstolen* skall yttra sig enligt 8 eller 11 § avges yttrandet av *domstolens ordförande*. Om *frågans beskaffenhet påkallar det, skall han samråda med miljørådet och de sakkunniga ledamöterna. Erfordras särskild undersökning, får ordföranden uppdra åt miljørådet att med eller utan biträde av sakkunnig ledamot verkställa sådan.*

Kostnaden för *undersökningen* och utgifter i anledning av *kungörelser* och dylikt betalas av statsmedel.

När *mark- och miljödomstolen* ska yttra sig enligt 8 eller 11 § *ska domstolen ha den sammansättning som anges i 2 kap. 4 § första stycket lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar.*

Kostnaden för *en undersökning enligt 3 kap. 4 § lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar* och utgifter i anledning av *kungörelser* och dylikt betalas av statsmedel.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Lagen omtryckt 1998:863.

6 Lag om ändring i ägofredslagen (1933:269)

Härigenom föreskrivs i fråga om ägofredslagen (1933:269)¹

dels att i 4 kap. 29, 31, 43, 45 och 46 §§ ordet ”fastighetsdomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form,

dels att 4 kap. 24 § och 5 kap. 49 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

24 §²

Förrättningsmannen *skall*, om han finner *sådant nödigt* eller någon av sakägarna *det äskar*, vid förrättningen biträdas av två gode män, vilka av sakägarna eller, om dessa *ej åsämjas*, av förrättningsmannen utses bland dem, som *äro* valda till nämndemän i domsaga *eller i fastighetsdomstol* eller till gode män vid fastighetsbildningsförrättningar.

I fall, där syneförrättning *handlägges* utan biträde av gode män, *skall* vad i denna lag är stadgat om synemännen i tillämpliga delar gälla förrättningsmannen. *Bestäms* under förrättningens *fortgång*, att gode män *skola* tillkallas, *verkar det ej rubbning* av åtgärd, som *dessförinnan vidtagits*.

Stanna synemännen i olika meningar, *gälle* vad de flesta *säga*. Har var sin mening och kan *jämkning* *ej ske*, *gälle* förrättningsmannens.

Förrättningsmannen *ska*, om han *eller hon* finner *det nödvändigt* eller någon av sakägarna *begär det*, vid förrättningen biträdas av två gode män, vilka av sakägarna eller, om dessa inte kommer *överens*, av förrättningsmannen utses bland dem, som *är* valda till nämndemän i domsaga eller till gode män vid fastighetsbildningsförrättningar.

I *sådana* fall, där syneförrättning *handläggs* utan biträde av gode män, *ska* vad i denna lag är stadgat om synemännen i tillämpliga delar gälla förrättningsmannen. *Bestäms* under förrättningens *gång* att gode män *ska* tillkallas *påverkar detta inte* åtgärd som *vidtagits dessförinnan*.

Har synemännen olika meningar, *gäller den mening* de flesta *har*. Har *alla* var sin mening och kan *man inte enas* *gäller* förrättningsmannens.

¹ Senaste lydelse av
29 § 1971:1053
31 § 1971:1053
43 § 1977:667
45 § 1971:1053
46 § 1971:1053.

² Senaste lydelse 1971:1053.

5 kap.

49 §³

Avser försummelsen underhåll av stängsel och bättrar den försumlige *ej* ofördröjligen efter tillsägelse, *må* den, mot *vilken* stängselskyldigheten gäller och som kan av försummelsen lida men, hålla syn genom två för uppdraget lämpliga *män*, mot vilka *ej* förekommer jäv som gäller mot domare; *av* synemännen *skall* den ene vara nämndeman i domsaga *eller i fastighetsdomstol* eller god man vid fastighetsbildningsförrättningar. Har den försumlige i god tid kallats till synen och *varder* bristen vid synen vitsordad, *förelägge* honom synemännen viss tid, *ej* kortare än fem dagar, inom vilken han *skall* hava botat bristen, vid äventyr att denna *eljest må* avhjälpas av den, som påkallat synen. Denne *låte* efter utgången av sagda tid, till utrönande av huruvida vid synen befunna brister blivit avhjälpta, anställa efterbesiktning i samma ordning som om syn stadgats; dock *vare* efterbesiktning *icke* av nöden, *därest* den försumlige avlämnat skriftligt erkännande, att åtgärd för bristens avhjälpande *ej* vidtagits. Därefter *njute* den, som fordrar rättelse, utmätning hos den försumlige *ej* mindre för kostnaden för synen och för efterbesiktning, där sådan erfordrats, än även för det belopp, vartill det eftersatta arbetet av synemännen uppskattats, samt *vare pliktig* att därefter ofördröjligen ombesörja arbetets utförande. Nöjes *ej* den andre däråt, *instämme sitt* klander till fastighetsdomstolen inom en månad efter utmätningen *eller vare sin talan kvitt*.

Avser försummelsen underhåll av stängsel och bättrar den försumlige *inte* ofördröjligen efter tillsägelse, *får* den *som* stängselskyldigheten gäller mot och som kan av försummelsen lida men, hålla syn genom två för uppdraget lämpliga *personer*, mot vilka *inte* förekommer jäv som gäller mot domare. *Av* synemännen *ska* den ene vara nämndeman i domsaga eller god man vid fastighetsbildningsförrättningar. Har den försumlige i god tid kallats till synen och *blir* bristen vid synen vitsordad, *förelägger* honom synemännen viss tid, *inte* kortare än fem dagar, inom vilken han *ska ha* botat bristen, vid äventyr att denna *annars får* avhjälpas av den, som påkallat synen. Denne *får* efter utgången av sagda tid, till utrönande av huruvida vid synen befunna brister blivit avhjälpta, *låta* anställa efterbesiktning i samma ordning som om syn stadgats; dock *är* efterbesiktning *inte* av nöden, *om* den försumlige avlämnat skriftligt erkännande, att åtgärd för bristens avhjälpande *inte* vidtagits. Därefter *har* den, som fordrar rättelse, *rätt till* utmätning hos den försumlige *inte* mindre för kostnaden för synen och för efterbesiktning, där sådan erfordrats, än även för det belopp, vartill det eftersatta arbetet av synemännen uppskattats, samt *är skyldig* att därefter ofördröjligen ombesörja arbetets utförande. Nöjes *inte* den andre däråt, *får han eller hon väcka talan om klander hos mark- och miljödomstolen* inom en månad efter utmätningen. *Försitts denna tid, är rätten till talan förlorad*.

³ Senaste lydelse 1971:1053.

Den som fordrar rättelse *äge ock, därest* bristen *ej* ofördröjligen efter tillsägelse *avhjälpes*, själv bota denna och *njute* sedan av den försumlige betalning för vad arbetet visas skäligen *hava* kostat.

Vad här ovan är stadgat om stängsels underhåll *äge* motsvarande tillämpning, där någon brister i underhåll av hägnad kring betesmark, som upplåtits enligt denna lag.

Den som fordrar rättelse *har också, om* bristen *inte* ofördröjligen efter tillsägelse *avhjälps, rätt att* själv bota denna och sedan av den försumlige *få* betalning för vad arbetet visas skäligen *ha* kostat.

Vad här ovan är stadgat om stängsels underhåll *har* motsvarande tillämpning, där någon brister i underhåll av hägnad kring betesmark, som upplåtits enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

**7 Lag om ändring i lagen (1945:119) om
stängselskydd för järnväg m.m.**

Härigenom föreskrivs att i 4 § lagen (1945:119) om stängselskydd för järnväg m.m.¹ ordet "fastighetsdomstolen" ska bytas ut mot "mark- och miljödomstolen".

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av 4 § 1971:1054.

8 Lag om ändring i lagen (1957:390) om fiskearrenden

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1957:390) om fiskearrenden¹ ska upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av 17 § 2005:1060.

9 Lag om ändring i lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m.

Härigenom föreskrivs att i 2, 4, 9–12 och 16–19 §§ lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m.¹ ordet ”miljödomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av

2 § 1998:864	12 § 1998:864
4 § 1998:864	16 § 1998:864
9 § 1998:864	17 § 1998:864
10 § 1998:864	18 § 1998:864
11 § 1998:864	19 § 1998:864.

10 Lag om upphävande av lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål

Härigenom föreskrivs att lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål ska upphöra att gälla den 2 maj 2011.

1. Mål och ärenden som vid upphävandet handläggs i en fastighetsdomstol ska, om inte annat följer av övergångsbestämmelserna till upphävandet av 8 kap. 32 § jordabalken, lämnas över till den mark- och miljödomstol som skulle ha varit behörig om målet eller ärendet hade inletts efter upphävandet. Detta gäller dock inte mål där huvudförhandling har inletts före upphävandet. För ett sådant mål ska äldre bestämmelser gälla. Förordnanden för dem som ingår i rätten ska därvid anses ha fortsatt giltighet såvitt avser det pågående målet.

2. Ett avgörande som meddelas av en fastighetsdomstol överklagas till hovrätt och handläggs efter överklagandet enligt äldre bestämmelser.

11 Lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetsbildningslagen (1970:988)¹

dels att 16 kap. 1, 3, 4, 6 och 7 §§, 17 kap. 1 § samt 18 kap. 1 § ska upphöra att gälla,

dels att i 4 kap. 39 §, 9 kap. 5 §, 15 kap. 1 och 10 §§, 16 kap. 9 och 12 §§, 17 kap. 2 § samt rubriken till 15 och 16 kap. ordet ”fastighetsdomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form,

dels att i rubriken till 17 kap. ordet ”hovrätt” ska bytas ut mot ”Mark- och miljööverdomstolen”,

dels att 16 kap. 5, 8, 10, 13 och 15 §§ samt 18 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

5 §²

Till huvudförhandlingen skall sakägarna kallas. Om en sakägares närvaro uppenbarligen är utan betydelse för hans eller hennes rätt och även i övrigt saknar betydelse för målets avgörande, behöver sakägaren *dock* inte kallas.

Har talan fullföljts av en företrädare för ett allmänt intresse, *skall* denne kallas till *förhandling- en*. När en sakägares överklagande rör ett allmänt intresse, kallas länsstyrelsen eller, om målet avser sådan fastighetsbildning som anges i 15 kap. 8 § andra stycket, en sådan nämnd som avses i 4 kap. 15 § tredje stycket.

I målet ska sammanträde hållas. Om en sakägares närvaro uppenbarligen är utan betydelse för hans eller hennes rätt och även i övrigt saknar betydelse för målets avgörande, behöver sakägaren inte kallas *till sammanträdet*.

Har talan fullföljts av en företrädare för ett allmänt intresse, *ska* denne kallas till *sammanträdet*. När en sakägares överklagande rör ett allmänt intresse, kallas länsstyrelsen eller, om målet avser sådan fastighetsbildning som anges i 15 kap. 8 § andra stycket, en sådan nämnd som avses i 4 kap. 15 § tredje stycket.

¹ Lagen omtryckt 1992:1212.

Senaste lydelse av

4 kap. 39 § 1995:1394

9 kap. 5 § 1995:1394

15 kap. 1 § 2003:628

15 kap. 10 § 2009:562

16 kap. 1 § 1995:1394

16 kap. 3 § 2004:393

16 kap. 9 § 1995:1394

16 kap. 12 § 1995:1394.

² Senaste lydelse 2004:393.

En företrädare för eller tjänsteman vid en myndighet vars verksamhet berörs av målet kan kallas för att lämna upplysningar. För detta ändamål kan även förrättningslantmätaren kallas.

Kallelser *skall* delges.

Kallelser *ska* delges.

8 §

Fastighetsdomstolen får avgöra mål utan *huvudförhandling*, om *huvudförhandling* kan *antagas* sakna betydelse för prövningen samt sakägare eller företrädare för allmänt intresse *icke* begärt *sådan förhandling*. Om talan fullföljts enligt 15 kap. 2, 4 eller 10 § eller om *domstolen* finner uppenbart att talan är ogrundad, får målet alltid avgöras utan *huvudförhandling*.

För prövning som *ej* avser själva saken *fordras icke huvudförhandling*.

Har domstolen beslutat att mål *skall* avgöras utan *huvudförhandling* och är det *ej* uppenbart att sakägare eller företrädare för allmänt intresse redan slutfört sin talan, *skall tillfälle därtill lämnas honom*.

Mark- och miljödomstolen får avgöra mål utan att *hålla sammanträde*, om *sammanträde* kan *antas* sakna betydelse för prövningen samt sakägare eller företrädare för allmänt intresse *inte har* begärt *sådant sammanträde*. Om talan *har* fullföljts enligt 15 kap. 2, 4 eller 10 § eller om *det är* uppenbart att talan är ogrundad, får målet alltid avgöras utan att *sammanträde hålls*.

För prövning som *inte* avser själva saken *behöver sammanträde inte hållas*.

Har domstolen beslutat att ett mål *ska* avgöras utan att *sammanträde hålls* och är det *inte* uppenbart att sakägare eller företrädare för allmänt intresse redan *har* slutfört sin talan, *ska de ges tillfälle att göra det*.

10 §

Fastighetsdomstolens avgörande av saken *sker genom utslag*. Detta *skall grundas på vad som förekommit vid syn eller annan förhandling och vad handlingarna innehåller i övrigt*.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om avfattning av dom i tvistemål och om meddelande av sådan dom äger motsvarande tillämpning på utslag i fastighetsbildningsmål.

Skall i ett mål flera frågor avgöras och kan de särskiljas, får *utslag* ges beträffande någon av frågorna, *fastän* handläggningen av de övriga *ej* avslutats.

Ska i ett mål flera frågor avgöras och kan de särskiljas, får *dom* ges beträffande någon av frågorna, *trots att* handläggningen av de övriga *inte har* avslutats.

13 §

Den som med stöd av 5 § tredje stycket *eller* 7 § kallats för att lämna upplysningar har rätt till ersättning för sin inställelse enligt särskilda bestämmelser. Sakägare får *ej* åläggas att betala kostnad *som föranledes härav*.

Den som med stöd av 5 § tredje stycket *har* kallats för att lämna upplysningar har rätt till ersättning för sin inställelse enligt särskilda bestämmelser. Sakägare får *inte* åläggas att betala *sådan* kostnad *för inställelse*.

15 §³

Sedan en *fastighetsdomstols utslag* eller slutliga beslut i fastighetsbildningsmål vunnit laga kraft, *skall* förrättningsakten och en kopia av *utslaget* eller beslutet sändas till lantmäterimyndigheten. Om avgörandet överklagas i viss del och om det med anledning av domstolens avgörande i övrigt kan uppkomma fråga om registrering, *skall* handlingarna sändas till lantmäterimyndigheten. Efter registrering *skall* myndigheten omedelbart sända tillbaka förrättningsakten till domstolen.

Sedan en *mark- och miljödomstols dom* eller slutliga beslut i fastighetsbildningsmål *har* vunnit laga kraft, *ska* förrättningsakten och en kopia av *domen* eller beslutet sändas till lantmäterimyndigheten. Om avgörandet överklagas i viss del och om det med anledning av domstolens avgörande i övrigt kan uppkomma fråga om registrering, *ska* handlingarna sändas till lantmäterimyndigheten. Efter registrering *ska* myndigheten omedelbart sända tillbaka förrättningsakten till domstolen.

18 kap.

2 §⁴

I fråga om rättegången i Högsta domstolen *tillämpas* 16 kap. 3, 7, 9 och 10 §§, 11 § andra och tredje styckena, 12 och 13 §§, 14 § första, fjärde och femte styckena, 14 a §, 15 § samt 16 §. Dock *skall* 16 kap. 15 § inte tillämpas när Högsta domstolen återförvisar mål till lägre rätt.

Om ett överklagande till Högsta domstolen *tillåts enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar*, *tillämpas* i fråga om rättegången i Högsta domstolen 16 kap. 9 och 10 §§, 11 § andra och tredje styckena, 12 och 13 §§, 14 § första, fjärde och femte styckena *samt 14 a–16 §§*. Dock *ska* 16 kap. 15 § inte tillämpas när Högsta domstolen återförvisar mål till lägre rätt.

I mål som avses i 16 kap. 14 § andra stycket gäller bestämmelserna i 17 kap. 3 § andra stycket.

Bevis genom syn på stället får tas upp i Högsta domstolen endast om det finns synnerliga skäl.

³ Senaste lydelse 1995:1394.

⁴ Senaste lydelse 2004:393.

-
1. Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.
 2. För mål där huvudförhandling har inletts i fastighetsdomstol före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser gälla. Detsamma gäller för mål i hovrätt och för mål i Högsta domstolen som har överklagats dit från hovrätt.

12 Lag om ändring i väglagen (1971:948)

Härigenom föreskrivs att i 66, 68 och 70 §§ väglagen (1971:948)¹ ordet ”fastighetsdomstol” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av
66 § 1987:459
68 § 2005:940
70 § 2005:940.

13 Lag om ändring i expropriationslagen (1972:719)

Härigenom föreskrivs i fråga om expropriationslagen (1972:719)¹

dels att i 3 kap. 3 §, 5 kap. 1, 2, 6, 7, 12, 19, 22 och 27 §§, 6 kap. 11 § samt 7 kap. 1, 4, 5 och 6 §§ ordet ”fastighetsdomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form,

dels att i 5 kap. 22 § och 7 kap. 5 § ordet ”hovrättens” ska bytas ut mot ”Mark- och miljööverdomstolens”,

dels att 5 kap. 13 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

13 §

Undersökning enligt 9 § lagen (1969:246) om fastighetsdomstol skall verkställas, om det ej måste antagas att sådan undersökning saknar betydelse.

En undersökning enligt 3 kap. 4 § lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar ska genomföras, om det inte måste antas att sådan undersökning saknar betydelse.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av
5 kap. 2 § 1979:896
5 kap. 19 § 1979:896
6 kap. 11 § 2000: 238.

14 Lag om ändring i lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag¹

dels att i 12 § ordet ”fastighetsdomstol” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol”,

dels att 13 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §²

Förteckning enligt 9 § och beslut om grunderna för kostnadsfördelning enligt 10 § skall genast överlämnas till gode mannen. Vad nu sagts gäller även domstols utslag eller slutliga beslut i mål som avses i 12 §.

Sedan lantmäterimyndighetens beslut eller, om talan fullföljts mot beslutet, domstols utslag eller slutliga beslut i anledning av sådan talan vunnit laga kraft, skall gode mannen till var och en som enligt beslutet eller utslaget äger utfå medel utge vad som av behållna medel belöper på honom samt avge sluträkning för sin förvaltning i den delen.

En förteckning enligt 9 § och beslut om grunderna för kostnadsfördelning enligt 10 § ska genast överlämnas till den gode mannen. Detta gäller även domstols dom eller slutliga beslut i mål som avses i 12 §.

Sedan lantmäterimyndighetens beslut eller, om talan fullföljts mot beslutet, domstols dom eller slutliga beslut i anledning av sådan talan vunnit laga kraft, ska den gode mannen till var och en som enligt beslutet eller domen har rätt att få medel, betala vad som av behållna medel belöper på honom samt avge sluträkning för sin förvaltning i den delen.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av 12 § 1995:1403.

² Senaste lydelse 1995:1403.

15 Lag om ändring i anläggningslagen (1973:1149)

Härigenom föreskrivs att i 48 a § anläggningslagen (1973:1149)¹ ordet ”fastighetsdomstolen” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstolen”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Lagen omtryckt 1992:1148.
Senaste lydelse av 48 a § 1997:616.

16 Lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter¹

dels att i 15, 46, 53, 54 och 66 §§ samt rubriken närmast före 66 § ordet ”fastighetsdomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form,

dels att 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Lagens bestämmelser om fastighet äger motsvarande tillämpning på sådan tomträtt, gruva, byggnad, annan anläggning eller naturreservat som har del i samfällighet enligt 1 § första stycket 3, 4 eller 5.

Den som innehar fastighet på grund av testamentariskt förordnande utan att äganderätten tillkommer någon anses vid lagens tillämpning som fastighetens ägare. Som ägare av naturreservat anses den som förvaltar reservatet.

Innehavare av tomträtt i fastighet som har del i samfällighet enligt 1 § första stycket 1 eller 2 *skall* vid tillämpningen av denna lag anses som delägare i fastighetsägarens ställe.

I fråga om samfälligheter enligt 1 § första stycket 5 skall lagens bestämmelser om fastighetsdomstol i stället gälla miljödomstol. När talan skall föras hos miljödomstol, gäller bestämmelserna om stämningssmål i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Innehavare av tomträtt i fastighet som har del i samfällighet enligt 1 § första stycket 1 eller 2 *ska* vid tillämpningen av denna lag anses som delägare i fastighetsägarens ställe.

När talan ska föras i fråga om samfälligheter enligt 1 § första stycket 5 tillämpas bestämmelserna om stämningssmål i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Lagen omtryckt 1987:128.
Senaste lydelse av
54 § 1987:670
66 § 2008:544.

² Senaste lydelse 1998:837.

17 Lag om ändring i lagen (1976:997) om vattenförbund

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:997) om vattenförbund¹ dels att i 12, 27, 29, 33 och 34 §§ ordet ”miljödomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form, dels att 25 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §²

I fråga om talan mot beslut eller åtgärd vid förrättning enligt denna lag gäller fortfarande i tillämpliga delar bestämmelserna i 13 kap. vattenlagen (1983:291) om förrättningsmål. *Vad* som sägs i 13 kap. vattenlagen om vattendomstol respektive Vattenöverdomstolen *skall* gälla *miljödomstol* respektive *Miljööverdomstolen*. *Vad* som sägs om nämndemän respektive vattenrättsråd *skall* gälla *sakkunniga ledamöter* respektive *miljöråd*.

Kungörelse som avses i 13 kap. 58 § vattenlagen (1983:291) *skall jämte* avskrift av besvärshandlingarna *tillställas statens naturvårdsverk* och länsstyrelsen.

I fråga om talan mot beslut eller åtgärd vid förrättning enligt denna lag gäller fortfarande i tillämpliga delar bestämmelserna i 13 kap. vattenlagen (1983:291) om förrättningsmål. *Det* som sägs i 13 kap. vattenlagen om vattendomstol respektive Vattenöverdomstolen *ska* gälla *mark- och miljödomstol* respektive *Mark- och miljööverdomstolen*. *Det* som sägs om nämndemän respektive vattenrättsråd *ska* gälla *särskilda ledamöter* respektive *tekniska råd*.

En sådan kungörelse som avses i 13 kap. 58 § vattenlagen (1983:291) *ska tillsammans med en* avskrift av besvärshandlingarna *skickas till* statens naturvårdsverk och länsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av
12 § 1998:867
27 § 1998:867
29 § 1998:867
33 § 1998:867
34 § 1998:867.

² Senaste lydelse 1998:867.

18 Lag om ändring i bostadsförvaltningslagen (1977:792)

Härigenom föreskrivs att i 23 och 28 §§ bostadsförvaltningslagen (1977:792)¹ ordet ”fastighetsdomstolen” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstolen”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av 28 § prop. 2009/10:162 Ersättning vid expropriation.

19 Lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar

Härigenom föreskrivs att i 18 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar¹ ordet ”fastighetsdomstol” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av 18 § 1982:486.

20 Lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230)

Härigenom föreskrivs att i 12 § jordförvärvslagen (1979:230)¹ ordet ”fastighetsdomstol” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Lagen omtryckt 2005:423.

21 Lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)

Härigenom föreskrivs att 19 § skogsvårdslagen (1979:429)¹ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2009/10:201 *Föreslagen lydelse*

19 §²

I fråga om rätt till ersättning för skada till följd av ett beslut enligt 18 § eller 18 b § första stycket 1 gäller 25 kap. 6 § och 31 kap. 2 §, 4 § första stycket, 7 § första stycket första meningen, 8 § första meningen, 9, 12 och 13 §§, 15 § första stycket första meningen och andra stycket, 31 § tredje stycket samt 33 § miljöbalken. *Det som sägs i dessa bestämmelser om miljödomstol ska i stället gälla fastighetsdomstol.*

I fråga om rätt till ersättning för skada till följd av ett beslut enligt 18 § eller 18 b § första stycket 1 gäller 25 kap. 6 § och 31 kap. 2 §, 4 § första stycket, 7 § första stycket första meningen, 8 § första meningen, 9, 12 och 13 §§, 15 § första stycket första meningen och andra stycket, 31 § tredje stycket samt 33 § miljöbalken.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Lagen omtryckt 1993:553.

² Senaste lydelse prop. 2009/10:162 Ersättning vid expropriation.

22 Lag om ändring i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska käranden att ställa säkerhet för rättegångskostnader

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1980:307) om skyldighet för utländska käranden att ställa säkerhet för rättegångskostnader ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Säkerhet behöver inte ställas i

1. mål som handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,
2. mål vid fastighetsdomstol som inte avser en arrendetvist,
3. mål vid miljödomstol enligt 20 kap. 2 § första stycket 2 miljöbalken som är ansökningsmål eller 20 kap. 2 § första stycket 5 miljöbalken som avser ersättning vid ingripande av det allmänna,
4. växelmål och checkmål,
5. mål som har tagits upp efter offentlig stämning, och
6. mål vid förvaltningsdomstol eller marknadsdomstolen.

Säkerhet behöver inte ställas i

1. mål som handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,
2. mål och ärenden vid mark- och miljödomstol enligt
 - jordabalken,
 - 21 kap. 1 § första stycket 2 miljöbalken som är ansökningsmål eller 21 kap. 1 § första stycket 5 miljöbalken som avser ersättning vid ingripande av det allmänna,
 - ägofredslagen (1933:269),
 - lagen (1945:119) om stängelskyldighet för järnväg m.m.,
 - fastighetsbildningslagen (1970:988),
 - rennäringslagen (1971:437),
 - väglagen (1971:948),
 - lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering,
 - lagen (1972:114) med anledning av konvention med Norge om renbetning,
 - expropriationslagen (1972:719),
 - lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag,
 - ledningsrättslagen (1973:1144),

¹ Senaste lydelse 1998:829.

- *anläggningslagen (1973:1149),*
 - *lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter,*
 - *bostadsförvaltningslagen (1977:792),*
 - *lagen (1978:160) om vissa rörledningar,*
 - *jordförvärvslagen (1979:230),*
 - *skogsvårdslagen (1979:429),*
 - *lagen (1985:139) om ersättning för intrång i enskild fiskerätt,*
 - *lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter,*
 - *lagen (1987:11) om exploateringssamverkan,*
 - *lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,*
 - *minerallagen (1991:45),*
 - *bostadsrättslagen (1991:614),*
 - *lagen (1995:1652) om byggande av järnväg,*
 - *ellagen (1997:857),*
 - *lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,*
 - *naturgaslagen (2005:403), och*
 - *plan- och bygglagen (2010:000),*
3. växelmål och checkmål,
4. mål som har tagits upp efter offentlig stämning, och
5. mål vid förvaltningsdomstol eller marknadsdomstolen.

Säkerhet behöver inte heller ställas i annat fall om talan väcks genom genstämning.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

23 Lag om ändring i lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter

Härigenom föreskrivs att i 18, 22, 23, 29 och 31 §§ lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter ordet ”fastighetsdomstol” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

24 Lag om ändring i lagen (1987:11) om exploateringssamverkan

Härigenom föreskrivs att 34 § lagen (1987:11) om exploateringssamverkan ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34¹ §

Bestämmelserna i 16–18 kap. fastighetsbildningslagen (1970:988) om rättegången i fastighetsbildningsmål *skall* tillämpas på mål som fullföljs enligt 33 §. Därvid *skall* i fråga om ersättning med anledning av fastighetsreglering enligt 19 eller 20 § gälla vad som föreskrivs beträffande sådana mål som avses i 16 kap. 14 § andra stycket fastighetsbildningslagen.

Bestämmelserna i 16–18 kap. fastighetsbildningslagen (1970:988) om rättegången i fastighetsbildningsmål *och bestämmelserna i 5 kap. lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar ska* tillämpas på mål som fullföljs enligt 33 §. Därvid *ska* i fråga om ersättning med anledning av fastighetsreglering enligt 19 eller 20 § gälla vad som föreskrivs beträffande sådana mål som avses i 16 kap. 14 § andra stycket fastighetsbildningslagen.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse 1992:1214.

25 Lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Regeringen får föreskriva

1. att uppgifter som ankommer på en viss tingsrätt, hovrätt, förvaltningsrätt eller kammarrätt *skall* övertas av en annan domstol av samma slag,

2. att uppgifter som ankommer på en domstol, som inte är allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol, inte *skall* fullgöras eller *skall* fullgöras av en annan domstol,

3. att en tingsrätt är domför med en lagfaren domare i sådana fall då det enligt rättegångsbalken eller annan lag krävs tre lagfarna domare,

4. att en fastighetsdomstol är domför med en i stället för två lagfarna ledamöter,

5. att en domstol *skall* ha sin verksamhet helt eller delvis förlagd till annan ort än den där verksamheten annars utövas,

6. att en domstol inte behöver vara delad i avdelningar.

Regeringen får meddela de bestämmelser som behövs till följd av att regeringen har beslutat föreskrifter enligt första stycket 2.

Regeringen får föreskriva

1. att uppgifter som ankommer på en viss tingsrätt, hovrätt, förvaltningsrätt eller kammarrätt *ska* övertas av en annan domstol av samma slag,

2. att uppgifter som ankommer på en domstol, som inte är allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol, inte *ska* fullgöras eller *ska* fullgöras av en annan domstol,

4. att en domstol *ska* ha sin verksamhet helt eller delvis förlagd till annan ort än den där verksamheten annars utövas,

5. att en domstol inte behöver vara delad i avdelningar.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse 2009:799.

26 Lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen

Härigenom föreskrivs att i 2 kap. 25 § och 3 kap. 20 § lagen (1988:950) om kulturminnen¹ ordet ”fastighetsdomstolen” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstolen”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Lagen omtryckt 2002:620.

27 Lag om ändring i minerallagen (1991:45)

Härigenom föreskrivs att i 8 kap. 11 §, 10 kap. 7 §, 12 kap. 6 § samt 16 kap. 1, 3, 5 och 6 §§ minerallagen (1991:45)¹ ordet ”fastighetsdomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av
8 kap. 11 § 2005:161
16 kap. 1 § 2005:161
16 kap. 5 § 2005:161
16 kap. 6 § 2005:161.

28 Lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)

Härigenom föreskrivs att i 9 kap. 18 § bostadsrättslagen (1991:614)¹ ordet ”fastighetsdomstolen” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstolen”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av 9 kap. 18 § prop. 2009/10:162 Ersättning vid expropriation.

29 Lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att i 2 kap. 21 § ellagen (1997:857) ordet ”fastighetsdomstol” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

30 Lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:811) om införande av miljöbalken¹

dels att i 6, 16, 17 och 21–23 §§ ordet ”miljödomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form,

dels att i 6 och 22–24 §§ ordet ”Miljööverdomstolen” ska bytas ut mot ”Mark- och miljööverdomstolen”,

dels att 25 och 28 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §

Beslut som en förrättningsman meddelar efter miljöbalkens ikraftträdande i frågor som regleras i 12 kap. vattenlagen (1983:291) skall överklagas till *miljödomstolen*.

När *miljödomstolen* prövar sådana överklaganden skall den tillämpa 13 kap. 30–33, 36, 38, 41–43 och 45 §§, 46 § första stycket, 47–50 §§ samt 56–63 §§ vattenlagen (1983:291). Vad som sägs om vattendomstol skall gälla *miljödomstol*. Vad som i 61 § sägs om nämndemän skall gälla *sakkunniga* ledamöter.

Beslut som en förrättningsman meddelar efter miljöbalkens ikraftträdande i frågor som regleras i 12 kap. vattenlagen (1983:291) ska överklagas till *mark- och miljödomstolen*.

När *mark- och miljödomstolen* prövar sådana överklaganden ska den tillämpa 13 kap. 30–33, 36, 38, 41–43 och 45 §§, 46 § första stycket, 47–50 §§ samt 56–63 §§ vattenlagen (1983:291). Vad som sägs om vattendomstol ska gälla *mark- och miljödomstol*. Vad som i 61 § sägs om nämndemän ska gälla *särskilda* ledamöter.

Lydelse enligt prop. 2009/10:184

Föreslagen lydelse

28 §²

Mål som gäller lagligförklaring enligt 17 § denna lag ska utgöra ansökningsmål enligt 21 kap. 1 § miljöbalken.

Mål som gäller lagligförklaring enligt 17 § denna lag ska utgöra ansökningsmål enligt 21 kap. 1 a § miljöbalken.

¹ Senaste lydelse av
17 § 2006:1013
21 a § 1999:369
23 § 1999:369.

² Senaste lydelse 2006:1013.

Reglerna i 16 kap. 13 § miljöbalken om en ideell förenings eller annan juridisk persons rätt att överklaga gäller även i de fall den överklagbara domen eller beslutet avser en lagligförklaring.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

31 Lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet¹

dels att i 2 kap. 9 §, 4 kap. 1–3 och 7 §§, 5 kap. 1, 3 och 4 §§, 6 kap. 1, 5, 6 och 9 §§, 7 kap. 2, 3, 5, 7, 13–21, 26, 28 och 29 §§ och 9 kap. 4 och 7 §§ samt rubrikerna närmast före 7 kap. 3 och 8 §§ ordet ”miljödomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form,

dels att 7 kap. 1, 10 och 12 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §

Bestämmelser om ansökningsmål finns i 21 kap. 1 § miljöbalken. Ansökningsmål är även mål om 1. bestämmande enligt 2 kap. 9 § av ersättning för rätten att ta i anspråk ett strömfall,

Bestämmelser om ansökningsmål finns i 21 kap. 1 a § miljöbalken. Ansökningsmål är även mål om

2. inrättande enligt 4 kap. 3 § av en gemensam anläggning för bevattning, sedan en samfällighet enligt 4 kap. har bildats,
3. överflyttning enligt 8 kap. 3 § första stycket av rätten till andelskraft,
4. omprövning, utan samband med pågående ansökningsmål, enligt 17 § första stycket eller omprövning enligt 17 § andra stycket, och
5. fastställelse enligt 18 § av en överenskommelse.

10 §

Om målet avgörs utan huvudförhandling i annat fall än som avses i 42 kap. 18 § första stycket 1–4 rättegångsbalken, *skall miljödomstolen* ha den sammansättning som anges i 20 kap. 4 § första stycket miljöbalken.

Om målet avgörs utan huvudförhandling i annat fall än som avses i 42 kap. 18 § första stycket 1–4 rättegångsbalken, *ska mark- och miljödomstolen* ha den sammansättning som anges i 2 kap. 4 § första stycket lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar.

Beträffande förelägganden för parterna att avge skriftligt svaromål eller att inställa sig vid muntlig förberedelse eller vid huvudförhandling och om parts utevaro från ett sådant sammanträde gäller rättegångsbalkens bestämmelser rörande en sak, varom förlikning inte är tillåten.

¹ Senaste lydelse av
6 kap. 5 § 2005:582
7 kap. 13 § 2001:446.

12 §

Om svaranden för att bemöta käromålet gör en ansökan hos *miljödömsstolen* enligt 21 kap. 1 § första stycket 3 miljöbalken eller om ändrade bestämmelser om vattentappning enligt 13 § detta kapitel, handläggs målet i dess helhet som ett ansökningsmål, om inte målet med stöd av 21 kap. 1 § andra stycket miljöbalken ändå behandlas som ett stämningssmål.

Har beslut om borttagande eller ändring av en vattenanläggning meddelats av *miljödömsstolen* i ett stämningssmål, av kronofogdemyndigheten med stöd av lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning eller av tillsynsmyndigheten enligt 26 kap. 9, 10 eller 18 § miljöbalken och görs en ansökan som avses i första stycket, får *miljödömsstolen* i ansökningsmålet bestämma att beslutet inte får verkställas innan målet har blivit slutligt avgjort eller *miljödömsstolen* förordnar annat. Sökanden *skall* ställa säkerhet för kostnader och skador.

Om svaranden för att bemöta käromålet gör en ansökan hos *mark- och miljödomstolen* enligt 21 kap. 1 a § första stycket 3 miljöbalken eller om ändrade bestämmelser om vattentappning enligt 13 § detta kapitel, handläggs målet i dess helhet som ett ansökningsmål, om inte målet med stöd av 21 kap. 1 a § andra stycket miljöbalken ändå behandlas som ett stämningssmål.

Har beslut om borttagande eller ändring av en vattenanläggning meddelats av *mark- och miljödomstolen* i ett stämningssmål, av kronofogdemyndigheten med stöd av lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning eller av tillsynsmyndigheten enligt 26 kap. 9, 10 eller 18 § miljöbalken och görs en ansökan som avses i första stycket, får *mark- och miljödomstolen* i ansökningsmålet bestämma att beslutet inte får verkställas innan målet har blivit slutligt avgjort eller *mark- och miljödomstolen* förordnar annat. Sökanden *ska* ställa säkerhet för kostnader och skador.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

32 Lag om ändring i lagen (1998:813) om införande av lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

Härigenom föreskrivs att i 14 § lagen (1998:813) om införande av lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet att ordet ”miljöstolen” ska bytas ut mot ”mark- och miljöstolen”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

33 Lag om ändring i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

dels att i 9 och 22 §§ ordet "miljödomstol" ska bytas ut mot ordet "mark- och miljödomstol",

dels att 25 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §¹

En kommuns beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos länsstyrelsen. Beslut som fattats av länsstyrelsen eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får överklagas hos *miljödomstol* enligt 20 kap. 2 § andra stycket miljöbalken.

En kommuns beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos länsstyrelsen. Beslut som fattats av länsstyrelsen eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får överklagas hos *mark- och miljödomstol* enligt 21 kap. 1 § andra stycket miljöbalken.

Beslut om tillsynsprogram får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse 2008:1404.

34 Lag om ändring i lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar

Härigenom föreskrivs att i 1 kap. 5 § och 3 kap. 17 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar¹ ordet ”fastighetsdomstol” i olika böjningsformer ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol” i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av 1 kap. 5 § prop. 2009/10:162 Ersättning vid expropriation.

35 Lag om ändring i lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter

Härigenom föreskrivs i fråga lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter¹

dels att i 9 kap. 1 § ordet ”miljödomstolen” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstolen”,

dels att 9 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

2 §²

Bestämmelser om överklagande av *miljödomstolens* domar och beslut finns i *23 kap. 1 § miljöbalken*.

Bestämmelser om överklagande av *mark- och miljödomstolens* domar och beslut finns i *1 kap. 2 § första stycket och 5 kap. lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar*.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse av 9 kap. 1 § 2009:685.

² Senaste lydelse 2006:643.

36 Lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

Härigenom föreskrivs att i 2 kap. 17 § naturgaslagen (2005:403) ordet ”fastighetsdomstol” ska bytas ut mot ”mark- och miljödomstol”.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

37 Lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §¹

Den som är part eller ställföreträdare för part i ett mål eller ett ärende hos en förvaltningsrätt, tingsrätt, *fastighetsdomstol*, *miljödombstol* eller sjörättsdomstol med en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå har rätt att använda finska eller meänkieli under målets eller ärendets handläggning, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner. Detsamma gäller samiska hos en sådan domstol med en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk eller Kiruna, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner.

Den som är part eller ställföreträdare för part i ett mål eller ett ärende hos en förvaltningsrätt, tingsrätt, *mark- och miljödomstol* eller sjörättsdomstol med en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå har rätt att använda finska eller meänkieli under målets eller ärendets handläggning, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner. Detsamma gäller samiska hos en sådan domstol med en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk eller Kiruna, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner.

Rätten att använda finska, meänkieli respektive samiska omfattar också de domstolar dit en dom eller ett beslut i ett mål eller ärende som avses i första stycket överklagas.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

¹ Senaste lydelse 2009:857.

38 Lag om ändring i lagen (2009:1326) om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 2 § miljöbalken i stället för dess lydelse enligt lagen (2009:1326) om ändring i nämnda balk ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

2 §

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får lämnas för begränsad tid. Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om sådan tidsbegränsning.

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får förenas med villkor.

Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet får tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd).

För verksamhet som omfattas av tillståndsplikt enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter får dock inte beslutas villkor om begränsning av utsläpp av koldioxid, dikväveoxid eller perfluorkolväten eller villkor som genom att reglera använd mängd fossilt bränsle syftar till en begränsning av koldioxidutsläpp. Detta gäller inte villkor som i fråga om dikväveoxid eller perfluorkolväten behövs för att hindra betydande lokala föroreningar.

Bestämmelser om vilka mål som är ansökningsmål finns i 21 kap. 1 § och bestämmelser om vad en ansökan i ett ansökningsmål ska innehålla finns i 22 kap. 1 §. Regeringen får meddela föreskrifter om vad en ansökan i ett ärende ska innehålla.

Bestämmelser om vilka mål som är ansökningsmål finns i 21 kap. 1 a § och bestämmelser om vad en ansökan i ett ansökningsmål ska innehålla finns i 22 kap. 1 §. Regeringen får meddela föreskrifter om vad en ansökan i ett ärende ska innehålla.

39 Lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:000)

Härigenom föreskrivs i fråga om plan- och bygglagen (2010:000)

- dels* att 13 kap. 6 § ska upphöra att gälla,
- dels* att 13 kap. 7–18 §§ ska betecknas 13 kap. 6–17 §§,
- dels* att 4 kap. 21 §, 5 kap. 29, 32, 40 och 41 §§, 6 kap. 2 §, 11 kap. 37 §, 13 kap. 2 § och nya 13 kap. 6, 7, 8, 16 och 17 §§ samt 15 kap. 3 och 10 §§ ska ha följande lydelse,
- dels* att rubrikerna närmast före 13 kap. 9, 17 och 18 §§ ska sättas närmast före de nya 13 kap. 8, 16 respektive 17 §,
- dels* att det i lagen ska införas en ny paragraf, 13 kap. 18 §, av följande lydelse,
- dels* att det i övergångsbestämmelserna till lagen ska införas en ny punkt, 16, av följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2009/10:170 Föreslagen lydelse

4 kap.

21 §

I detaljplanen ska kommunen ange en genomförandetid. Tiden ska bestämmas så att det finns rimliga möjligheter att genomföra planen, men tiden får inte vara kortare än fem år och inte längre än femton år.

Tiden räknas från den dag då beslutet att anta planen vinner laga kraft. Om någon del av planen får genomföras tidigare på grund av ett förordnande enligt 13 kap. 18 § andra stycket, räknas tiden från den dag då genomförandet får påbörjas. Detta gäller dock inte om kommunen i planen har bestämt att tiden ska räknas från en senare tidpunkt eller bestämt olika tider för skilda områden av planen.

Tiden räknas från den dag då beslutet att anta planen vinner laga kraft. Om någon del av planen får genomföras tidigare på grund av ett förordnande enligt 13 kap. 17 § tredje stycket, räknas tiden från den dag då genomförandet får påbörjas. Detta gäller dock inte om kommunen i planen har bestämt att tiden ska räknas från en senare tidpunkt eller bestämt olika tider för skilda områden av planen.

5 kap.

29 §

När detaljplanen har antagits ska kommunen skicka ett meddelande om detta till

1. länsstyrelsen och lantmäterimyndigheten,
2. de kommuner och regionplaneorgan som är berörda, och
3. dem som anges i 11 § första stycket 2 och 3 och föreningar som får överklaga enligt 13 kap. 13 eller 14 § och
3. dem som anges i 11 § första stycket 2 och 3 och föreningar som får överklaga enligt 13 kap. 12 eller 13 § och

a) senast under granskningstiden har lämnat skriftliga synpunkter som inte blivit tillgodosedda, eller

b) har rätt att överklaga beslutet b) har rätt att överklaga beslutet enligt 13 kap. 12 § andra stycket 1. enligt 13 kap. 11 § andra stycket 1.

Meddelandet ska innehålla ett protokollsutdrag med beslutet och upplysningar om vad den som vill överklaga beslutet måste göra.

Kommunen ska till länsstyrelsen skicka det granskningsutlåtande som avses i 23 § tillsammans med meddelandet om att planen har antagits, om kommunen inte redan har skickat utlåtandet enligt 24 §.

32 §

När beslutet att anta detaljplanen har vunnit laga kraft ska kommunen

1. på planhandlingarna anteckna det datum då planen vann laga kraft och, om ett förordnande enligt 13 kap. 18 § andra stycket har meddelats, det datum då förordnandet meddelades, 1. på planhandlingarna anteckna det datum då planen vann laga kraft och, om ett förordnande enligt 13 kap. 17 § tredje stycket har meddelats, det datum då förordnandet meddelades,

2. snarast möjligt skicka planen, planbeskrivningen och fastighetsförteckningen enligt 9 § till länsstyrelsen och lantmäterimyndigheten, om det inte är uppenbart obehövt, och

3. med en kungörelse på det sätt som anges i 19 § eller med ett skriftligt meddelande underrätta de fastighetsägare som kan ha rätt till ersättning enligt 14 kap. 5, 6, 7, 9, 10 eller 11 § och dem som enligt 14 kap. 12 § kan ha motsvarande rätt till ersättning samt i underrättelsen upplysa om innehållet i 15 kap. 5 §.

Om kommunen inte kan skicka de handlingar som anges i första stycket 2 inom två veckor, ska kommunen genast underrätta mottagarna om innehållet i handlingarna.

40 §

Ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser gäller först sedan beslutet har vunnit laga kraft.

Bestämmelser som innebär att beslutet kan få tillämpas innan det har vunnit laga kraft finns i 13 kap. 18 § andra stycket. Bestämmelser som innebär att beslutet kan få tillämpas innan det har vunnit laga kraft finns i 13 kap. 17 § tredje stycket.

41 §

Områdesbestämmelser upphör att gälla när ett beslut att anta en detaljplan för området vinner laga kraft eller när en detaljplan för området får genomföras med stöd av ett förordnande enligt 13 kap. 18 § andra stycket.

Områdesbestämmelser upphör att gälla när ett beslut att anta en detaljplan för området vinner laga kraft eller när en detaljplan för området får genomföras med stöd av ett förordnande enligt 13 kap. 17 § tredje stycket.

6 kap.

2 §

En bestämmelse enligt 4 kap. 19 § om genomförande med exploateringssamverkan

1. ska avse exploateringssamverkan enligt lagen (1987:11) om exploateringssamverkan,
2. ska ange samverkansområdets huvudsakliga avgränsning,
3. ska ange den tid inom vilken ett exploateringsbeslut enligt lagen om exploateringssamverkan ska meddelas, och
4. upphör att gälla vid utgången av den tid som avses i 3, om något exploateringsbeslut enligt lagen om exploateringssamverkan inte har meddelats innan dess.

Den tid som avses i första stycket 3 får inte vara längre än fem år från den dag då beslutet att anta detaljplanen vann laga kraft eller från den tidigare dag då genomförandet får påbörjas med stöd av ett förordnande enligt 13 kap. 18 § *andra stycket*.

Den tid som avses i första stycket 3 får inte vara längre än fem år från den dag då beslutet att anta detaljplanen vann laga kraft eller från den tidigare dag då genomförandet får påbörjas med stöd av ett förordnande enligt 13 kap. 17 § *tredje stycket*.

11 kap.

37 §

Ett föreläggande enligt 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 eller 26 § eller ett beslut om förbud enligt 25, 30, 31, 32 eller 33 § får förenas med vite.

Vitet får inte förvandlas till fängelse.

Frågor om utdömande av vite prövas av mark- och miljödomstol.

13 kap.

2 §

Kommunala beslut enligt denna lag får inte överklagas i den del de avser

1. avbrytande av ett planarbete,
2. planbesked enligt 5 kap. 2 §,
3. andra frågor om gatukostnader än de som avses i 1 § 5,
4. villkorsbesked enligt 9 kap. 19 §,
5. förlängd handläggningstid enligt 9 kap. 27 §,
6. behovet av kontrollansvarig, särskilt sakkunnig, tekniskt samråd eller slutsamråd,
7. ingripandebesked enligt 11 kap. 7 §, eller
8. en fråga som redan är avgjord genom en detaljplan, områdesbestämmer eller ett förhandsbesked.

Att tvister rörande gatukostnader prövas av *fastighetsdomstol* framgår av 15 kap. 10 §.

Att tvister rörande gatukostnader prövas av *mark- och miljödomstol* framgår av 15 kap. 10 §.

7 §

Andra beslut av länsstyrelsen enligt denna lag än de som avses i 4–6 §§ och andra beslut av en statlig förvaltningsmyndighet enligt denna lag får överklagas hos *allmän förvaltningsdomstol*.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

8 §

Om ett ärende som har överklagats hos en *allmän förvaltningsdomstol* rör en fråga som har särskild betydelse för Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt, ska domstolen överlämna målet till regeringen för prövning.

9 §

Bestämmelser om vem som får överklaga beslut som avses i 3 och 5–7 §§ finns i 22 § förvaltningslagen (1986:223).

17 §

Bestämmelser om överklagande av ett beslut som avses i 3 och 5–7 §§ finns i 23–25 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Tiden för överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser liksom beslut om lov eller förhandsbesked räknas dock, för alla utom för sökanden och övriga som har delgetts beslutet, från den dag då beslutet eller justeringen av protokollet över beslutet har tillkännagetts på kommunens anslagstavla. När beslutet har fattats av kommunfullmäktige, ska det som enligt 23–25 §§ förvaltningslagen gäller i fråga om den myndighet som har meddelat beslutet i stället gälla kommunstyrelsen.

18 §

Den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser ska *antingen fastställa eller upphäva*

6 §

Andra beslut av länsstyrelsen enligt denna lag än de som avses i 4 och 5 §§ och andra beslut av en statlig förvaltningsmyndighet enligt denna lag får överklagas hos *mark- och miljödomstol*.

7 §

Om ett ärende som har överklagats hos en *mark- och miljödomstol* rör en fråga som har särskild betydelse för Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt, ska domstolen överlämna målet till regeringen för prövning.

8 §

Bestämmelser om vem som får överklaga beslut som avses i 3, 5 och 6 §§ finns i 22 § förvaltningslagen (1986:223).

16 §

Bestämmelser om överklagande av ett beslut som avses i 3, 5 och 6 §§ finns i 23–25 §§ förvaltningslagen (1986:223).

17 §

Den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser ska *endast pröva om det överklagade be-*

beslutet i dess helhet. Om kommunen har medgett det, får dock beslutet upphävas i en viss del eller ändras på annat sätt. Ändringar som har ringa betydelse får göras utan kommunens medgivande.

slutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna.

Om myndigheten vid en prövning enligt första stycket finner att beslutet strider mot en rättsregel, ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet. Om kommunen har medgett det, får dock beslutet upphävas i en viss del eller ändras på annat sätt. Ändringar som har ringa betydelse får göras utan kommunens medgivande.

Om kommunen begär det, får myndigheten förordna att det överklagade beslutet i sådana delar som uppenbarligen inte berörs av överklagandet får genomföras trots att överklagandet inte har avgjorts slutligt. Ett sådant förordnande får inte överklagas.

18 §

Om länsstyrelsen enligt 11 kap. 10 eller 12 § har beslutat att överpröva en kommuns beslut om en detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett lov eller förhandsbesked, får länsstyrelsen besluta att ett överklagande av samma kommunala beslut inte ska prövas förrän ärendet om överprövning enligt 11 kap. är slutligt avgjort.

15 kap.

3 §

Om en talan om inlösen av ett markområde enligt 6 kap. 14 § har väckts, ska fastighetsdomstolen omedelbart underrätta lantmäterimyndigheten.

Om det vid prövningen av målet om inlösen pågår ett ärende om fastighetsbildning i överensstämmelse med den detaljplan som gäller för markområdet, ska målet om inlösen förklaras vilande till dess att fastighetsbildningsärendet är slutligt avgjort.

Om en talan om inlösen av ett markområde enligt 6 kap. 14 § har väckts, ska mark- och miljödomstolen omedelbart underrätta lantmäterimyndigheten.

Om en fastighet bildas som överensstämmer med detaljplanen, förfaller kommunens talan om inlösen.

10 §

En tvist mellan kommunen och en fastighetsägare om ersättning för gatukostnader eller kostnader för andra allmänna platser eller om villkoren för betalning av sådan ersättning prövas av den *fastighetsdomstol* inom vars område fastigheten ligger.

I ett sådant mål ska *lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål* tillämpas. I mål om jämkning av ersättning enligt 6 kap. 37 § ska dock expropriationslagen (1972:719) tillämpas i fråga om rättegångskostnader.

Om fastighetsägaren förlorar ett mål om jämkning på grund av att fastighetsägaren har inlett rättegången utan tillräckliga skäl, får domstolen förordna att fastighetsägaren ska bära sina egna kostnader. Om fastighetsägaren inledde rättegången trots att det måste ha varit uppenbart för fastighetsägaren att talan väcktes utan skäligen grund, får domstolen dessutom förplikta fastighetsägaren att ersätta kommunens rättegångskostnader.

En tvist mellan kommunen och en fastighetsägare om ersättning för gatukostnader eller kostnader för andra allmänna platser eller om villkoren för betalning av sådan ersättning prövas av den *mark- och miljödomstol* inom vars område fastigheten ligger.

I ett sådant mål ska *lagen (2010:000) om mark- och miljödomstolar* tillämpas. I mål om jämkning av ersättning enligt 6 kap. 37 § ska dock expropriationslagen (1972:719) tillämpas i fråga om rättegångskostnader.

16. Mål och ärenden som har inletts hos en allmän förvaltningsdomstol eller hos regeringen före den 2 maj 2011 ska slutföras av de allmänna förvaltningsdomstolarna respektive regeringen.

40 Lag om ändring i lagen (2010:000) om utnämning av ordinarie domare

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2010:000) om utnämning av ordinarie domare ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2009/10:181 Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag avser utnämning av ordinarie domare. Dessa är

1. justitieråd tillika ordförande, justitieråd tillika avdelningsordförande och övriga justitieråd i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen,
2. president, lagman samt råd tillika vice ordförande på avdelning och övriga råd i hovrätt och kammarrätt,
3. lagman, chefsrådman och rådman i tingsrätt och förvaltningsrätt,
4. *fastighetsråd och miljøråd,* 4. *tekniska råd,*
5. ordförande i Marknadsdomstolen,
6. ordförande tillika chef och övriga ordförande i Arbetsdomstolen,
7. patenträttsråd tillika ordförande och övriga patenträttsråd i Patentbesvärsrätten,
8. ordförande i Försvarsunderrättelsesdomstolen.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

41 Lag om ändring i lagen (2010:000) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Härigenom föreskrivs att i 58 § lagen (2010:000) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor ordet "miljödomstolen" ska bytas ut mot "mark- och miljödomstolen".

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

42 Lag om ändring i lagen (2010:000) om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetsbildningslagen (1970:988)

dels att 16 kap. 14 § och 17 kap. 3 § i stället för deras lydelse enligt lagen (2010:000) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse,

dels att ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2010:000) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2009/10:170 Föreslagen lydelse
En enklare plan- och bygglag

16 kap.

14 §

Fastighetsdomstolen kan, efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna, besluta att sakägare som förlorar målet ska ersätta annan sakägare dennes rättegångskostnad.

Mark- och miljödomstolen får, efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna, besluta att sakägare som förlorar målet ska ersätta annan sakägare dennes rättegångskostnad. I övrigt ska 18 kap. rättegångsbalken tillämpas i fråga om rättegångskostnaderna.

I mål om inlösenersättning ska dock sakägare som avstår mark eller särskild rättighet få gottgörelse för sin kostnad oberoende av utgången i målet. Detsamma ska gälla i mål om ersättning för marköverföring eller reglering av rättighet som avses i 5 kap. 10 a § andra stycket.

Första och andra styckena gäller inte, om annat följer av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken. Ogillas i mål enligt andra stycket talan som har fullföljts av den som avstår eller upplåter mark eller rättighet, tillämpas 15 kap. 8 § plan- och bygglagen (2010:000).

Vinner sakägare mål mot företrädare för allmänt intresse, kan domstolen tillerkänna *honom eller henne* ersättning för rättegångskostnad, om det finns synnerliga skäl. Sådan ersättning ska *utges* av staten eller, om endast kommunen företräder det allmänna intresset, av kommunen.

Ska i annat fall än som avses i 13 § kostnad för bevisning eller särskild åtgärd enligt rättens beslut *utgå* av allmänna medel, kan domstolen när det är skäligt *förordna* att kostnaden ska stanna på staten.

Vinner *en* sakägare ett mål mot företrädare för allmänt intresse, kan domstolen tillerkänna *sakägaren* ersättning för rättegångskostnad, om det finns synnerliga skäl. Sådan ersättning ska *betalas* av staten eller, om endast kommunen företräder det allmänna intresset, av kommunen.

Ska i annat fall än som avses i 13 § kostnad för bevisning eller särskild åtgärd enligt rättens beslut *betalas* av allmänna medel, kan domstolen när det är skäligt *besluta* att kostnaden ska stanna på staten.

17 kap.**3 §¹**

I fråga om rättegången i *hovrätten* tillämpas 16 kap. 3, 7 och 9–13 §§, 14 § första, fjärde och femte styckena, 14 a §, 15 § samt 16 §. Dock ska 16 kap. 15 § inte tillämpas när *hovrätten* återförvisar mål till *fastighetsdomstolen*.

I fråga om rättegången i *Mark- och miljööverdomstolen* tillämpas 16 kap. 9–13 §§, 14 § första, fjärde och femte styckena samt 14 a–16 §§. Dock ska 16 kap. 15 § inte tillämpas när *Mark- och miljööverdomstolen* återförvisar mål till *mark- och miljödomstolen*.

I mål som avses i 16 kap. 14 § andra stycket ska den som har att betala ersättning för mark eller rättighet, om inte något annat följer av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken, alltid själv bära sina kostnader samt kostnad som han eller hon orsakar motparten genom att själv överklaga. Ogillas i ett sådant mål talan som har fullföljts av den som avstår eller upplåter mark eller rättighet, tillämpas dock 15 kap. 8 § plan- och bygglagen (2010:000). I övrigt ska bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken tillämpas.

Bevis genom syn på stället får tas upp i *hovrätten* endast om det finns synnerliga skäl.

Bevis genom syn på stället får tas upp i *Mark- och miljööverdomstolen* endast om det finns synnerliga skäl.

Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

1. Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

2. För mål där *huvudförhandling* har inletts i *fastighetsdomstol* före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser gälla. Detsamma gäller för mål i *hovrätt* och för mål i *Högsta domstolen* som har överklagats dit från *hovrätt*.

¹ Senaste lydelse 2004:393.

BILAGA 3

Utskottets förslag

Utskottets förslag till ny lydelse av 2 kap. 3 § i regeringens förslag till lag om mark- och miljödomstolar**2 kap.**

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer anställer vikarie för tekniska råd samt förordnar de särskilda ledamöterna i mark- och miljödomstol.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer utser vilka av de lagfarna domarna i tingsrätt och Svea hovrätt som ska tjänstgöra i mark- och miljödomstol respektive Mark- och miljööverdomstolen.

BILAGA 4

Civilutskottets yttrande
2009/10:CU5y

Mark- och miljödomstolar

Till justitieutskottet

Justitieutskottet beslutade den 18 maj att bereda civilutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2009/10:215 Mark- och miljödomstolar samt motion 2009/10:Ju15 som väckts med anledning av propositionen i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Civilutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen i fråga om förslaget som gäller en begränsad överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser (avsnitt 5.2), dvs. i de delar som berör utskottets beredningsområde, samt motion Ju15 yrkande 1.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Ärenden enligt plan- och bygglagen är den största grupp av överklagade ärenden som fortfarande prövas av regeringen. Frågan om att avlasta regeringen huvuddelen av dessa ärenden har varit föremål för överväganden både i samband med plan- och bygglagens tillkomst och vid några tillfällen därefter. Plan- och byggtredningen föreslog i betänkandet Överprövning av beslut i plan- och byggärenden (SOU 1994:134) att dessa ärenden skulle prövas av domstol. Förslaget förutsatte en samordning av prövningen av ärenden enligt plan- och bygglagen samt miljöskydds- och naturvårdsärenden. I och med att de senare ärendegrupperna blev föremål för den fortsatta översyn som ledde fram till miljöbalken, bereddes frågan om ett ändrat prövningssystem för ärenden enligt plan- och bygglagen inte vidare. Under 1999 togs frågan på nytt upp inom Regeringskansliet, och den 1 juli 2003 överfördes regeringens prövning av frågor enligt 2 kap. plan- och bygglagen i vissa bygglovsärenden till domstol. Regeringen bedömde då (prop. 2002/03:27 s. 14 och 29) att gällande praxis från regeringens prövning och Regeringsrättens avgöranden i rättsprövningsärenden skulle komma att gälla även vid domstolens prövning och att något behov av att begränsa domstolens prövning därmed inte fanns.

När PBL-kommittén i sitt slutbetänkande (SOU 2005:77) föreslog en ändrad instansordning för detaljplaneärenden och vissa övriga ärenden enligt plan- och bygglagen, föreslog utredningen också att den överprövande myndighetens prövning i samtliga dessa ärenden skulle begränsas. PBL-kommittén övervägde i sitt betänkande olika alternativ för att begränsa prövningens omfattning. Det förslag som sedan lämnades hade 7 § lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut som förebild och innebar att den överprövande myndigheten endast skulle pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som den klagande anför eller som i övrigt klart framgår av omständigheterna i ärendet.

Även Miljöprocessutredningen (SOU 2007:11) har övervägt om det i samband med att överprövningen av detaljplaner flyttas från regeringen till miljödomstol bör införas en bestämmelse som begränsar prövningens omfattning. Till skillnad mot PBL-kommittén ansåg utredningen att en sådan begränsning inte behövs. Som skäl anförde utredningen att flera remissinstanser, bl.a. Regeringsrätten, var kritiska till PBL-kommitténs förslag till en sådan bestämmelse och att det inte framkommit någon omständighet som pekar på ett sämre skydd för det kommunala självbestämmandet vid en domstolsprövning än när besluten överklagas till regeringen.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser endast ska pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet.

Regeringen anför att remitteringen av Miljöprocessutredningens förslag har visat att det för kommunerna och andra företrädare för kommunala intressen är viktigt att överprövningen av detaljplaneärenden begränsas. Hänsyn måste också tas till att kritiken mot PBL-kommitténs förslag att begränsa överprövningens omfattning delvis berodde på att kommittén föreslog att överprövningen skulle begränsas, inte bara i detaljplaneärenden, utan också i lovärenden. Även om det inte finns anledning att anta att domstolarna skulle avvika från den praxis som etablerats genom regeringens och Regeringsrättens avgöranden i frågan om utrymmet för det kommunala självbestämmandet, går det enligt regeringen inte att bortse från den remisskritik som framförts. Ett viktigt skäl till att överprövningen av detaljplaner fortfarande finns kvar hos regeringen är att kommunerna upplever det som ett problem att låta domstolar överpröva politiska ställningstaganden. Enligt regeringen finns det därför anledning att införa en bestämmelse som begränsar överprövningens omfattning i ärenden och mål där kommunens beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser har överklagats.

Regeringen menar att ett överklagande av en kommuns beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser förenklat kan sägas innehålla tre olika typer av invändningar. Invändningarna kan avse formella brister i handläggningen, att tillräcklig hänsyn inte har tagits till enskilda intressen eller att kommunen gjort en felaktig bedömning av olika allmänna intressen. Överprövningar där överklagandet grundas på att det förekommit formella brister i handläggningen eller att enskilda intressen åsidosatts innebär vanligtvis en prövning av om beslutet strider mot någon lag eller annan författning. Ett sådant överklagande ska kunna bli föremål för överprövning. Det kan däremot behövas ett klarläggande av i vilken utsträckning ett överklagande som innebär ett påstående om att allmänna intressen inte tillgodoses eller att de intressen som tillgodoses är svaga jämfört med motstående allmänna intressen, ska kunna bli föremål för en överprövning.

I propositionen anför regeringen att vissa avvägningar mellan allmänna intressen som kommunen gör utifrån bestämmelser i 2 kap. plan- och bygglagen är politiska lämplighetsfrågor som inte bör bli föremål för överprövning. Andra bestämmelser om allmänna intressen som ska tillämpas i plan- och byggärenden, t.ex. bestämmelser om riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken eller om miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken, är mer begränsande i fråga om det kommunala handlingsutrymmet. Ibland

kan det också vara svårt att skilja på enskilda och allmänna intressen. Planering av parker och andra grönområden inom sammanhållen bebyggelse är ett allmänt intresse, men det är samtidigt uppenbart att det är ett enskilt intresse att fastighetsägare och boende har en god närmiljö.

För att man inte ska behöva göra en avgränsning mellan enskilda och allmänna intressen eller mellan olika allmänna intressen, anser regeringen att en bestämmelse om prövningens omfattning bör utformas som en kontroll av om beslutet är förenligt med gällande bestämmelser. En sådan avgränsning av överprövningen innebär inget hinder mot att den som klagat åberopar allmänna intressen som stöd för sitt överklagande. Överprövningen kommer att innebära en kontroll av om kommunens beslut ryms inom det handlingsutrymme som kommunen har enligt bestämmelserna i plan- och bygglagen och de krav som kan ställas på beslutsunderlag och beredningsförfaranden. Det innebär att om de bestämmelser som den överprövande instansen ska ta hänsyn till vid sin prövning ger kommunerna en stor handlingsfrihet, t.ex. bestämmelserna i 2 kap. plan- och bygglagen, kommer den avvägning som en kommun gör mellan olika samhällsintressen enligt 2 kap. inte att bli föremål för överprövning så länge den ryms inom lagstiftningen. I de fall överprövningen avser bestämmelser som reglerar allmänna intressen men enligt vilka det kommunala handlingsutrymmet är mer begränsat, t.ex. bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer och riksintressen, kommer utrymmet för en överprövning att vara större. Regeringsrätten har i ett rättsprövningsmål prövat om kommunens beslut om en detaljplan var förenligt med bestämmelserna om riksintresse och funnit att så inte var fallet (RÅ 1997 ref. 18).

Motionen

I motion Ju15 av Mehmet Kaplan m.fl. (mp) begär motionärerna att riksdagen avslår propositionen såvitt gäller förslaget att den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser endast ska pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Som ovan framkommit har Miljöprocessutredningen övervägt om det i samband med att överprövningen av detaljplaner flyttas från regeringen till miljödomstol bör införas en bestämmelse som begränsar prövningens omfattning. Till skillnad mot PBL-kommittén ansåg utredningen att en sådan begränsning inte behövs.

I likhet med regeringen konstaterar utskottet att remitteringen av Miljöprocessutredningens förslag har visat att det för kommunerna och andra företrädare för kommunala intressen är viktigt att överprövningen av detaljplaneärenden begränsas. Hänsyn måste också tas till att kritiken mot PBL-kommitténs förslag att begränsa överprövningens omfattning delvis

berodde på att kommittén föreslog att överprövningen skulle begränsas inte bara i detaljplaneärenden utan också i lovärenden. I propositionen anför regeringen att ett viktigt skäl till att överprövningen av detaljplaner fortfarande finns kvar hos regeringen är att kommunerna upplever det som ett problem att låta domstolar överpröva politiska ställningstaganden. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det införs en bestämmelse som begränsar överprövningens omfattning i ärenden och mål där kommunens beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser har överklagats.

Med det anförda anser utskottet att justitieutskottet ska föreslå riksdagen att anta det framlagda lagförslaget såvitt nu är i fråga och avstyrka bifall till motion Ju15 yrkande 1.

Stockholm den 27 maj 2010

På civilutskottets vägnar

Carina Moberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carina Moberg (s), Inger René (m), Ewa Thalén Finné (m), Johan Löfstrand (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Lennart Pettersson (c), Christina Oskarsson (s), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Christine Jönsson (m), Anti Avsan (m), Eva Sonidsson (s), Lars Tysklind (fp), Ingemar Vänerlov (kd), LiseLotte Olsson (v) och Hans Unander (s).